

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

Integracinis švietimas Nyderlanduose

**Nyderlandų nacionalinis ugdymo programų rengimo
institutas (SLO)**

slo

O N D E R
U C S I M
L T U U R
N E T E M
S C H A P

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirko Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

Integracinis švietimas Nyderlanduose

**Nyderlandų nacionalinis ugdymo programų rengimo
institutas (SLO)**

Annette Thijs (SLO), Berthold van Leeuwen (SLO)

ir Marjan Zandbergen (Švietimo, kultūros ir mokslo
ministerija)

slo

O N D E R
O C S I M
L T U U R
N E T E M
S C H A P

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

Metrika

Autoriai:

Berthold van Leeuwen (SLO)
Annette Thijs (SLO)
Marjan Zandbergen (Švietimo, kultūros ir mokslo ministerija)

Maketavimas ir leidyba:

AXIS Media-ontwerpers (Enschede)

Užsakymų adresas:

SLO
Primary Education
P. O. Box 2041
7500 CA Enschede
The Netherlands (Nyderlandai)
E. paštas: primaironderwijs@slo.nl

AN 2.4624.165

2008 m. gruodžio mėn.

SLO

SLO – Nyderlandų nacionalinis ugdymo programų rengimo institutas. Jį prieš trisdešimt metų įsteigė Nyderlandų vyriausybė, siekdama, kad būtų teikiamos profesionalios ugdymo programų atnaujinimo, rengimo ir įgyvendinimo konsultacijos ir pagalba. Vykdydamas iškeltus uždavinius, institutas atsižvelgia į bendrąją visuomenės raidą šalies ir tarptautiniu mastu, ypač – į pokyčius ugdymo srityje. SLO veikia beveik visuose ugdymo sektoriuose, tarp jų – pradinio, vidurinio, specialiojo, profesinio mokymo, mokytojų rengimo, ir apima visas dalykines sritis. Pagrindinis jo uždavinys – patarti Vyriausybei svarbiais ugdymo reformų ir naujų ugdymo programų klausimais. SLO bendradarbiauja su mokyklomis ir universitetais, remia ir koordinuoja ugdymo programų rengimą, jas vertina ir teikia informaciją apie mokymo medžiagą.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Turinys

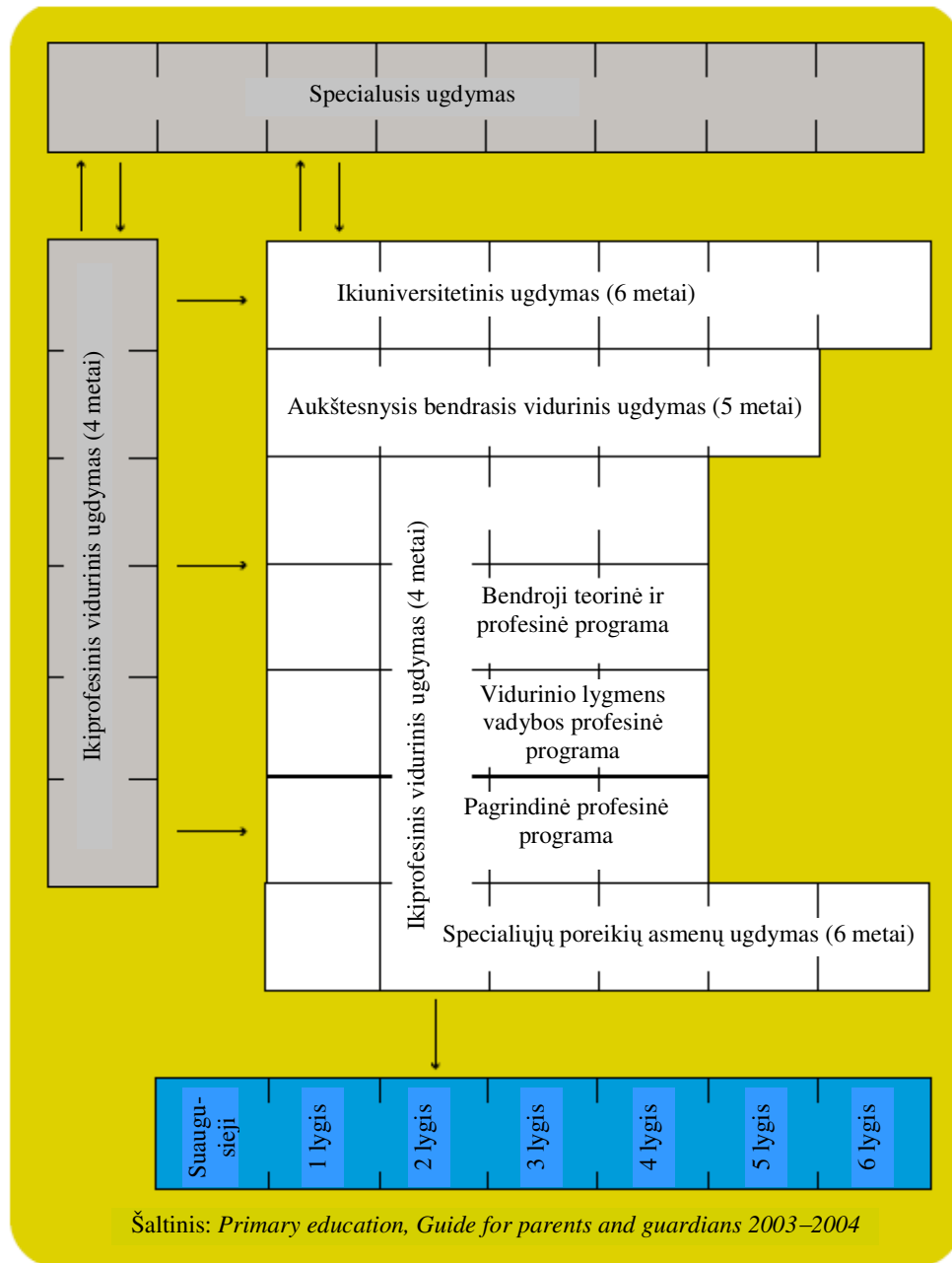
1. Švietimo sistema ir XXI amžiaus sunkumai: apžvalga	5
1.1. Svarbiausios švietimo sistemos reformos ir naujovės	5
1.1.1. Švietimo sistemos sąranga, struktūra ir valdymas	5
1.1.2. Įvairių lygių švietimo tikslai ir siekiai	11
1.1.3. Ugdymo programų politika, ugdymo turinys ir mokymo bei mokymosi strateginiai planai	12
1.1.4. Švietimo srities reglamentavimo įstatymai	18
1.1.5. Dabartinių ir būsimų reformų tikslai ir pagrindinės ypatybės	24
1.2. Pagrindinė politika, laimėjimai ir patirtos pamokos	27
1.2.1. Švietimo prieinamumas	27
1.2.2. Ankstyvoji intervencija vaikystėje	33
1.2.3. Mokymosi rezultatai	35
1.2.4. Būsimų mokytojų rengimas ir kvalifikacijos tobulinimas	36
1.3. Švietimo sistemos vaidmuo kovojant su skurdu ir socialine bei kultūrine atskirtimi	39
2. Integracinis švietimas: kelyje į ateitį	41
2.1. Metodai, apimtis ir turinys	41
2.1.1. Integracinio švietimo vizija	41
2.1.2. Uždaviniai, įgyvendintini siekiant užtikrinti švietimo ir socialinę integraciją	42
2.1.3. Su integracinio švietimo klausimais susijusios teisinės ir reguliavimo sistemos	45
2.2. Viešoji politika	47
2.2.1. Atskirties ir įtraukties rodikliai ir dimensijos	47
2.2.2. Nuo atskirties neapsaugotos grupės	48
2.2.3. Švietimo reformos, padedančios įgyvendinti integracinį švietimą	49
2.3. Sistemos, ryšiai ir perėjimas	49
2.3.1. Pagrindinės integracinio švietimo kliūtys	49
2.3.2. Pagrindinės integracinio švietimo realizavimo priemonės ir priemonės, padedančios padaryti švietimo sistemą atviresnę	50
2.3.3. Priemonės, padedančios užtikrinti lankstesnę švietimo sistemą mokslų nebaigusiams asmenims	51
2.4. Mokiniai ir mokytojai	53
2.4.1. Mokymo ir mokymosi metodai, padedantys gerinti ugdymosi galimybes visiems	53
2.4.2. Ugdymo programų kūrimas ir mokinių įvairovė	54
2.4.3. Parama mokytojams	54
2.4.4. Atotrūkio tarp formaliosios ir neformaliosios ugdymosi aplinkos mažinimas	55
3. Literatūra	57

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.
 Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkio Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

1. Švietimo sistema ir XXI amžiaus sunkumai: apžvalga

1.1. Svarbiausios švietimo sistemos reformos ir naujovės

1.1.1. Švietimo sistemos sąranga, struktūra ir valdymas

1 pav. Nyderlandų švietimo sistemos struktūra (Švietimo inspekcija, 2007 m.)

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

Ikimokyklinis ugdymas

Nyderlanduose oficialus ikimokyklinio ugdymo nėra. Nuo ketverių metų amžiaus vaikai pradeda lankyti pradinę mokyklą. Nors ugdymas privalomas nuo penkerių metų amžiaus, beveik visi vaikai (98 proc.) mokyklą pradeda lankyti sulaukę ketverių. Jaunesniems nei ketverių metų vaikams oficialus ugdymas neteikiamas, tačiau yra įvairių švietimo sistemai nepriklausančių vaikų priežiūros įstaigų.

Veikia šių tipų ikimokyklinio ugdymo įstaigos:

- Žaidimų grupės (angl. *playgroups*). Jas gali lankyti visi dvejų–ketverių metų amžiaus vaikai ir tai yra populiariausia ikimokyklinio ugdymo forma. Vaikai šias grupes paprastai lanko dukart per savaitę po dvi–tris valandas. Pagrindinis žaidimų grupių tikslas – sudaryti vaikams sąlygas susitikti ir kartu pažaisti, skatinti jų raidą. Šalies mastu žaidimų grupėms ugdymo tikslų iškelta nėra. Daugelį žaidimų grupių subsidijuoja vietos valdžios institucijos, bet dažnai prireikia ir tėvų finansinės paramos.

- Priešmokyklinės grupės (angl. *pre-schools*). Vis daugiau žaidimų grupių siūlo vaiko raidos skatinimo programas ir didesnę dėmesį skiria ugdymui. Vadinamosios priešmokyklinės grupės ypač skirtos vaikams iš socialiai remtinų šeimų (žemesnį išsilavinimą turinčių tėvų vaikams), o pagrindinis šių grupių tikslas – išsilavinimo skirtumų prevencija ir mažinimas, ypač kalbos ugdymo srityje.

- Dieniniai darželiai (angl. *day nurseries*). Dieniniai darželiai rūpinasi vaikais, kurių amžius – nuo šešių savaičių iki ketverių metų. Jie veikia darbo dienomis nuo maždaug aštuntos iki aštuonioliktos valandos. Pagrindinė dieninių darželių funkcija – prižiūrėti vaikus, kol tėvai darbe. Šie darželiai rūpinasi vaikais per dieną ir suteikia jiems galimybę susitikti ir kartu pažaisti. Atsakomybė už vaikų priežiūros įstaigas politine prasme neseniai iš Socialinių reikalų ir darbo ministerijos buvo perduota Švietimo, kultūros ir mokslo ministerijai.

Pradinis ugdymas

Pradinį ugdymą Nyderlanduose sudaro bendrasis pradinis ugdymas, specialusis pradinis ugdymas ir (vidurinis) specialusis ugdymas. Pradinio ugdymo programų trukmė – aštuoneri metai (nuo ketverių iki dvylikos metų amžiaus). Privalomasis ugdymas prasideda nuo penkerių metų amžiaus, tačiau vaikai pradinę mokyklą gali pradėti lankyti ir nuo ketverių. 2007–2008 mokslo metais šalyje veikė 7909 pradinės mokyklos, jose mokėsi 1 663 500 pradinukų. Šis skaičius apima valstybines ir denominacines mokyklas. Dar yra, bet nedaug, privačių mokyklų, kurios valstybės finansinės paramos negauna.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkio Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

Valstybines mokyklas gali lankyti visi vaikai, nepriklausomai nuo tikėjimo ir pažiūrų. Jose nėra mokoma remiantis tikėjimu ar pažiūromis. Šios mokyklos paprastai pavaldžios vietos valdžios institucijoms, mokyklų valdyboms, fondams arba miesto tarybos paskirtam juridiniam asmeniui. Valstybines mokyklas lanko maždaug trečdalis visų vaikų. Denominacinės mokyklos veikia kaip bendruomenės, kurių nariais gali tapti vaikų tėvai, arba kaip fondas. Šių mokyklų yra įvairių pakraipų. Daugelis iš jų yra Romos katalikų arba protestantų mokyklos. Be jų, veikia žydų, islamo, induizmo ir humanistinės mokyklos, taip pat Valdorfo mokyklos, mokančios pagal Rudolfo Šteinerio filosofiją. Be to, šalyje yra mokyklų, mokančių pagal tam tikrus pedagoginius principus, pavyzdžiui, Montesori, Jenaplano, Daltono ir Freineto mokyklos (kai kurios jų yra valstybinės, kai kurios – denominacinės). Yra ir privačių neutralaus ugdymo mokyklų, nediegančių jokių konkrečių pažiūrų. Apie du trečdaliai visų vaikų lanko denominacines mokyklas.

Mokiniam, kuriems reikalinga speciali globa ir parama, teikiamas specialusis (pradinis) ugdymas ir specialusis vidurinis ugdymas. 1998 metais mokyklos, skirtos vaikams, turintiems mokymosi ir elgesio sunkumų (LOM), ir vaikams, turintiems vidutinių mokymosi sunkumų (MLK), buvo pertvarkytos į specialiojo pradinio ugdymo mokyklas (SBAO). Šių mokyklų veiklą reglamentuoja Pradinio ugdymo įstatymas (žr. 1.1.4 skyrių).

Vidurinis ugdymas

Maždaug apie dvyliktus metus vaikai pradeda lankyti vidurinę mokyklą. 2007–2008 mokslo metais šalyje veikė 645 vidurinės mokyklos, jose mokėsi 941 900 mokinių. Vidurinio ugdymo sistemai priklauso mokyklos, teikiančios ikiuniversitetinį ugdymą (VWO), bendrąjį vidurinį ugdymą (HAVO), ikiprofesinį vidurinį ugdymą (VMBO) ir praktinį mokymą (PRO). Ikiprofesinis vidurinis ugdymas skirstomas į keturias mokymosi kryptis:

- pagrindinę profesinę programą (BL),
- vidurinio lygmens vadybos profesinę programą (KL),
- bendrąją teorinę ir profesinę programą (GL),
- teorinę programą (TL).

Ikiprofesinių vidurinių mokyklų mokiniai gali gauti papildomą pagalbą, pasirinkę mokymosi paramos programas (LWOO). Baigę VMBO kursą, mokiniai – jie tuo metu būna maždaug 16 metų amžiaus – gali pereiti į profesinio ugdymo lygmenį (MBO).

Baigusieji teorinę programą dar gali rinktis HAVO. HAVO kursas parengia aukštajam profesiniam mokslui (HBO). VWO ruošia mokinius universitetinėms studijoms (WO).

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Tačiau faktiškai, baigę VWO kursą, absolventai pereina ir į HBO. Šių tipų mokyklos skiriasi programų trukme: VMBO trunka ketverius metus, HAVO – penkerius, o VWO – šešerius.

Vidurinėse mokyklose atliktos dvi svarbios reformos: pertvarkytas aukštesnysis vidurinis ugdymas ir pristatytas VMBO.

1. 1999–2000 mokslo metais pristatyta nauja antrojo HAVO ir VWO ugdymo etapo struktūra. Visos HAVO ir VWO mokyklos įdiegė nustatytus mokymo dalykų derinius ir nepriklausomų studijų per paskutinius du ar tris kursus metodą (HAVO mokyklose tai buvo ketvirtas ir penktas kursai, o VWO mokyklose – ketvirtas, penktas ir šeštas).

2. 1998 metais VBO ir MAVO sujungti į VMBO. Tuo pačiu metu mokymosi paramos sritis (LWOO) įgavo labiau apibrėžtą formą. 1998-aisiais prie šios srities buvo prijungtas IVBO. Be to, inicijuotos praktinio mokymo programos (PRO). Pasikeitus praktinio mokymo programoms ir mokymosi paramos sričiai, specialiosios vidurinės mokyklos buvo prijungtos prie paprastų vidurinių mokyklų. 1998 m. gegužės 28 d. priimtas įstatymas, reikalaujantis, kad visos SVO/LOM mokyklos (skirtos vaikams, turintiems mokymosi ir elgesio sunkumų) ir SVO/MLK mokyklos (skirtos vaikams, turintiems vidurinių mokymosi sunkumų) susijungtų su paprastomis vidurinėmis mokyklomis arba būtų pertvarkytos į praktinio mokymo institucijas (PRO) ar specialiojo ugdymo centrus (OPDC).

Profesinis mokymas (MBO)

Nuo 1998 m. sausio 1 d. visos suaugusiųjų ir profesinio mokymo institucijos buvo prijungtos prie regioninių mokymo centrų (ROC). MBO apima profesinio mokymo programą (BOL) ir atleidimo nuo darbo vienai dienai ar ilgesniam laikotarpiui programą (BBL). Teikiama keturių lygių kvalifikacija:

- pagalbinių darbininko (1 lygis),
- pagrindinio profesinio mokymo (2 lygis),
- profesinio mokymo (3 lygis),
- vidurinio lygmens vadybos ir specializuoto mokymo (4 lygis).

Programų trukmė – ne daugiau kaip ketveri metai.

Aukštasis mokslas

Aukštasis mokslas skirstomas į aukštąjį profesinį (HBO) ir universitetinį (WO). Ši išsilavinimą galima įgyti atitinkamai HBO institucijoje arba universitete. 2008 metais šalyje veikė 41 HBO institutas ir 13 universitetų. Yra viena institucija – Nyderlandų atvirasis universitetas, teikianti aukštojo nuotolinio mokslo paslaugas. Be jų, yra keletas patvirtintų privačių ir tarptautinio švietimo institucijų. Tarp šių privačių institucijų yra kelios teologijos kolegijos, Humanistinių studijų universitetas ir Nyenrodo universitetas (verslo švietimas).

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Tarptautinio švietimo kolegijos – tai Socialinių mokslų institutas (ISS), Tarptautinis geoinformacijos mokslo ir žemės stebėjimo institutas (ITC), Namų ūkio ir miestų plėtros studijų institutas (IHS) ir Vandens švietimo institutas (IHE).

Nuo 1993 metų taikomųjų mokslų universitetų arba HBO institucijų ir mokslinių tyrimų universitetų veiklą reglamentuoja tas pats įstatymas – Aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų įstatymas (WHW). Šis įstatymas suteikia institucijoms didelę laisvę organizuoti mokymą ir spręsti kitus klausimus, siekiant prisitaikyti prie kintančios paklausos. Taikomųjų mokslų universitetai atsako už juose dėstomų kursų parengimą ir kokybę. Kokybės kontrolę vykdo pačios institucijos arba nepriklausomi ekspertai. Nuo 2003 m. rugsėjo 1 d. švietimo inspekcija nepriklausomą kokybės kontrolę pavedė vykdyti Nyderlandų ir Flandrijos akreditavimo organizacijai (NVAO). NVAO iš švietimo inspekcijos perėmė dvi funkcijas: a) tęsti senojo tipo patikrinimus, kuriuos anksčiau tvirtindavo Švietimo inspekcija (vadinamasis administracinių procedūrų vertinimas), ir b) tęsti patikrinimus, atliekamus nuo 2003 metų.

Siekiant prisitaikyti prie tarptautinių pokyčių, 2002–2003 akademiais metais įdiegta bakalauro ir magistro laipsnių sistema. Bakalauro programą sudaro 180 ECTS kreditų, kurie apima trejus metus dieninių studijų. Magistro programa trunka vienerius (60 ECTS kreditų) arba dvejus metus (120 ECTS kreditų).

Aukštasis profesinis mokymas nepaprastai įvairus: dėstomi kursai apima apie 250 įvairių kvalifikacinių programų, aprėpiančių daugybę profesijų iš įvairiausių visuomenės sferų. Kursai skirstomi į plataus pobūdžio ir specializuotus. Didelėse HBO institucijose dėstomi įvairūs kursai, apimantys daugybę įvairių sektorių, o vidutinio dydžio ir mažos kolegijos siūlo nedidelį kursų pasirinkimą tik viename sektoriuje. Devintojo dešimtmečio viduryje HBO institucijų skaičius siekė beveik 350, tačiau po administracinių susijungimų 2007 metais sumažėjo iki 41. Programos skirstomos į septynias sritis: švietimas, inžinerija ir technologijos, sveikatos priežiūra, ekonomika, elgsena ir visuomenė, kalbos ir kultūra, žemės ūkis ir gamtinė aplinka. Pastarasis sektorius priklauso Žemės ūkio, gamtos ir maisto kokybės ministerijos (LNV) kompetencijai.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

Specialiosios mokyklos

Nuo 1998 metų mokyklos, skirtos vaikams, turintiems mokymosi ir elgesio sunkumų (LOM), ir vaikams, turintiems vidutinių mokymosi sunkumų (MLK), buvo pertvarkytos į specialiąsias pradinės mokyklas (SBAO). Dabar šių mokyklų veiklą reglamentuoja Pradinio ugdymo įstatymas. Tai susiję su 1998 metais priimtu Ekspertizės centrų įstatymu. Jis įsigaliojo 2003-iaisiais. Priėmus šį įstatymą buvo įsteigti regioniniai ekspertizės centrai (REC), t. y. rajono specialiųjų ir specialiųjų vidurinių mokyklų konsorciškai. Jie skirstomi į keturias kategorijas:

1 kategorija: silpnaregių ugdymas (anksčiau – aklųjų ir silpnaregių mokyklos);

2 kategorija: klausos arba komunikacijos sutrikimų turinčių mokinių ugdymas (anksčiau – kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ir sunkių kalbos sutrikimų turinčių mokinių mokyklos);

3 kategorija: fizinę, protinę ir kompleksinę negalią turinčių mokinių, taip pat lėtinėmis ligomis sergančių vaikų ugdymas;

4 kategorija: elgesio sutrikimų turinčių mokinių ugdymas (anksčiau – rimtų elgesio problemų turinčių, lėtinėmis (psichosomatinėmis) ligomis sergančių vaikų ir pedagogijos institucijų auklėtinių mokyklos).

Specialiosiose vidurinėse mokyklose mokiniai gali rinktis praktinio mokymo, VMBO, HAVO arba VWO mokymo programą.

2003 metais buvo pakeistas finansavimo mechanizmas (specialiųjų mokyklų finansavimas remiantis mokinių skaičiumi) ir specialiųjų paslaugų finansavimas susietas su pačiais mokiniais, nepriklausomai nuo mokymo tipo. Jeigu mokinys atitinka šio vadinamojo su moksleiviais susieto biudžeto kriterijus, tėvai ir mokinys gali rinktis mokyklą – specialiąją arba paprastą – ir dalyvauti sprendžiant, kaip geriausiai panaudoti lėšas, siekiant patenkinti specialiuosius mokinio poreikius. Peripatetinė priežiūra apima ir papildomą pagalbą specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams, kad jie galėtų lankyti paprastą mokyklą. Šią pagalbą teikia mokytojai iš specialiųjų mokyklų. Nyderlanduose vis didėja tęstinumas tarp atskiro ugdymo (specialiųjų mokyklų) ir integraciją skatinančių mokyklų. Daugybėje paprastų mokyklų kartu su visais mokiniais mokosi ir turintieji specialiųjų ugdymosi poreikių arba jiems šiose mokyklose yra įsteigtos atskiros klasės. Kai kurios paprastos mokyklos dėmesį sutelkia į konkrečią tikslinę grupę, kai kurios intensyviai bendradarbiauja su specialiosiomis mokyklomis.

1.1.2. Įvairių lygių švietimo tikslai ir siekiai

Ikimokyklinis ugdymas

Vaikų priežiūros įstaigos ir žaidimų grupės suteikia mažiems vaikams sąlygas ir vietą pažaisti ir lavėti bendraamžių grupėje. Tikslas – skatinti vaikų socialinę, pažinimo ir emocinę raidą. Vaikų priežiūros sferoje ugdymo programų nėra, bet yra tendencija kurti dieninių darželių ir žaidimų grupių pedagoginius planus. Be to, kuriamos nacionalinės pedagoginio personalo mokymo programos.

Žaidimų grupės, turinčios ikimokyklinio ugdymo programas, ugdymui teikia didesnę dėmesį ir į veiklos planą įtraukia užduotis, pagal kurias vaikai rengiami mokyklai. Į vaikų raidą skatinančias programas įtraukiamos ugdomosios užduotys, kurias atliekant vaikams tenka vartoti sąvokas, susijusias su raštingumu ir mokėjimu skaičiuoti. Ypač didelis dėmesys skiriamas kalbos ugdymui.

Pradinis ugdymas

Svarbiausi pradinio ugdymo tikslai ir siekiai išdėstyti Pradinio ugdymo įstatyme (WPO), kuris pastarąjį kartą buvo persvarstytas 1998 metais. Kaip nurodyta šiame įstatyme, pradinio ugdymo tikslas yra skatinti vaikų emocijų, intelekto ir kūrybiškumo raidą ir nenutrūkstamame raidos procese įgyti būtiniausių žinių kartu su socialiniais, kultūriniais ir fiziniais įgūdžiais. Mokant turi būti atsižvelgiama į faktą, kad mokiniai auga daugiakultūroje visuomenėje. Neseniai įstatyme buvo padaryta pataisų ir įtraukta papildoma sąlyga, kad pradinis ugdymas turėtų skatinti aktyvų pilietiškumą ir socialinę integraciją. Kalbant apie vaikus, kuriems reikalinga papildoma pagalba, tikslas – suteikti jiems šią pagalbą kiek tik įmanoma pačioje mokykloje. Mokymu specialiosiose pradinėse mokyklose turi būti siekiama, be kita ko, sudaryti sąlygas kuo didesniai mokinių skaičiui grįžti prie paprasto ugdymo.

Vidurinis ugdymas

Viduriniu ugdymu mokiniai rengiami būsimam gyvenimui visuomenėje. VWO tikslas – paruošti mokinius mokytis universitete, HAVO siekiama parengti aukštosios profesinės studijoms (HBO), VMBO tikslas – paruošti profesiniam mokymui (MBO), o praktinis mokymas skirtas jaunuoliams, kuriems nepasiekama žemiausio VMBO lygmens kvalifikacija. Jiems svarbiausia – pasiręgti įsidarbinti. Be to, praktinio mokymo tikslas yra paruošti mokinius kiek įmanoma savarankiškiau dalyvauti visuomenės gyvenime. Be akademinio ugdymo (atitinkančio besimokančiųjų poreikius ir galimybes), svarbios mokymosi sritys yra asmeninis tobulėjimas ir socialinė kompetencija.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Profesinis mokymas

Profesinio mokymo tikslas – parengti mokinius būsimam darbui. Nacionalinės profesinio mokymo institucijos privalo sudaryti aiškią kvalifikacijos struktūrą ir nurodyti žinias, įgūdžius ir pažiūras, kurių reikalauja darbdaviai.

1.1.3. Ugdymo programų politika, ugdymo turinys ir mokymo bei mokymosi strateginiai planai

Ikimokyklinis ugdymas

Daugelis Nyderlandų ikimokyklinio ugdymo įstaigų naudoja jau paruoštas ugdymo programas, kurias išsirenka vietos valdžia arba pati organizacija. Daugelis programų skirtos žaidimų grupes lankantiems vaikams, taip pat pirmų ir antrų klasių pradinukams, o kai kurios konkrečiai orientuotos į dvejų–trejų metų amžiaus vaikus. Ikimokyklinio ugdymo programos skiriasi pobūdžiu ir turiniu, jas rengė įvairiausi specialistai ir organizacijos. Vienos yra platesnės („Kaleidoskopas“, „Piramidė“), kitos skirtos konkretesnėms sritims, pavyzdžiui, kalbos ugdymui arba socialinei ir emocinei vaikų raidai. Be pagrindinių programų, egzistuoja mokymo namuose programos ir programos specialiųjų poreikių turintiems vaikams.

Populiariausia šalyje ikimokyklinio ugdymo programa yra „Piramidė“: ją naudoja 64 proc. Nyderlandų mokyklų (Kloprogge, 2003). Šią programą sukūrė Nacionalinis švietimo vertinimo institutas (Cito). Ji trumpai apibūdinta 1 lentelėje.

Parengtos ugdymo programos pavyzdys – „Piramidė“

Ugdymo programa „Piramidė“ skirta trejų–septynerių metų amžiaus vaikams. Pagal ją vaikams sukuriama saugi mokymosi žaidžiant aplinka, kurioje ugdytiniai gali imtis iniciatyvos žaisti ir savarankiškai mokytis. Yra numatyta kitokių ugdymo variantų vaikams, kuriems reikalinga papildoma pagalba (pavyzdžiui, ugdant kalbos įgūdžius), o pagrindinė programa apima šias ugdymo sritis:

1. Stebėjimo įgūdžių ugdymas: visų jausmų – lytėjimo, skonio, uoslės, regėjimo ir klausos – ugdymas pasitelkiant iliustracinę medžiagą. Jausmų ugdymas laikomas svarbia tolesnės vaiko raidos sąlyga.

2. Asmenybės raida: gebėjimo įveikti sunkumus, nepriklausomumo, savitvardos ir atkaklumo ugdymas.

3. Socialinė ir emocinė raida: mokymasis valdyti emocijas – džiaugsmą, liūdesį, pyktį, baimą; socialinė elgsena – gynybinės savybės, bendradarbiavimas ir bendras žaidimas.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

4. Pažinimo raida ir mokymasis skaičiuoti: išdėstymas eilės tvarka, rūšiavimas, klasifikavimas, išdėstymas serijomis, skaičiai, skaičiavimas, palyginimas ir paprastos operacijos.

5. Kalbos ugdymas ir skaitymo bei rašymo įgūdžių lavinimas: svarbu ne tik bendravimas su kitais vaikais, bet ir bendravimas su suaugusiaisiais, žodyno plėtimas, interaktyvusis skaitymas garsiai ir išankstinis skaitymas, taip pat rašymas.

6. Orientavimasis erdvėje ir laike, pasaulio tyrinėjimas: erdvės ir laiko pojūtis, erdvės ir laiko sąvokų mokymasis ir šių pasaulio aspektų patyrimas pasitelkiant projektus.

7. Judesių raida: smulkiųjų judesių įgūdžiai (piešimas, rašymas, naudojimasis žymekliais, pieštukais, žirklėmis) ir bendrųjų judesių įgūdžiai (šokinėjimas, siekimas, plaukimas, šokimas).

8. Meninės raiškos raida: vizualinių įgūdžių lavinimas, darbas su plastilinu, dažais, popieriumi, audiniais ir tokiais aspektais kaip spalvos, forma, šviesa ir erdvė; muzikinių įgūdžių lavinimas, įskaitant dainavimą, tempą, ritmą, toną ir garsą.

Mokymosi žaidžiant aplinka yra veiksmo vieta, o darbo metodas suteikia sistemą. Įdomios medžiagos ir veiklos kampeliai sudaro sąlygas vaikams imtis iniciatyvos, tyrinėti ir atrasti visose raidos srityse. „Piramidė“ yra projektinis metodas. Kiekvienas projektas turi sistemą, apimančią veiklos užduotis, pritaikymą, idėjas, žaidimus, daineles ir kitas galimybes.

1 lentelė. Ugdymo programos „Piramidė“ ypatybės (McKenney, Letschert ir Kloprogge, 2007).

Pradinis ugdymas

Pradinio ugdymo tikslas – platus vaikų lavinimas. Remiantis Pradinio ugdymo įstatymo nuostatomis, į ugdymo programą turi būti įtraukti šie mokymo dalykai (jeigu įmanoma – integruota forma): i) juslių koordinavimas ir kūno kultūra, ii) olandų kalba; iii) aritmetika ir matematika, iv) anglų kalba, v) faktais grindžiami mokymo dalykai: geografija, istorija, gamtos pažinimas (įskaitant biologiją), vi) socialinės struktūros (įskaitant politikos mokslus) ir religiniai bei ideologiniai judėjimai, vii) meninės raiškos veikla, įskaitant kalbos vartoseną, piešimą, muziką, amatus, žaidimą, judėjimą, viii) socialiniai ir gyvenimo įgūdžiai, įskaitant saugumą keliuose, ir ix) sveika gyvensena. Nors šie mokymo dalykai yra privalomi, mokyklos turi teisę nuspręsti, kiek laiko skirs kiekvienam iš jų.

Nurodytos ugdymo sritys plačiau apibūdintos pagrindinių tikslų apibrėžtyse. Pagrindiniai tikslai Nyderlanduose laikomi svarbiausiais bendrojo ugdymo turinio rodikliais. Jais nustatomos pagrindinės ugdymo programos, kurią mokyklos turėtų siūlyti mokiniam, metmenys. Juose apibrėžtos žinios, supratimas ir įgūdžiai, kuriuos reikėtų ugdyti mokiniam, ir numatyti mokymosi uždaviniai, kurių turėtų siekti mokyklos.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkio Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Pagrindiniuose tiksluose mokykloms pateikiami metmenys, palengvinantys mokinių ugdymą, ir viešosios atskaitomybės pagrindų sistema. Pirmasis pagrindinių tikslų variantas paskelbtas 1993 metais, antrasis – 1998-aisiais. Nuo to laiko daug kas pasikeitė (SLO, 2007). Nyderlandų nacionalinėje ugdymo programų politikoje vis labiau atsakoma įsitikinimo, kad būtinas griežtas valdymas makrolygmeniu, ir pereinama prie valdymo mezolygmeniu, t. y. mokyklų politikos lygmeniu. Centralizuotą ugdymo programų politiką pakeitė decentralizacijos procesai ir vietinės autonomijos didinimas. Mokykloms suteikiama didesnė laisvė plėtoti švietimą pagal konkrečius mokinių poreikius ir vietinę aplinką. Pastebėta, kad būtina gerinti siūlomų turinio sričių darną ir tam pasitelkti naujausią pedagoginę ir mokymo įžvalgą. Šie pokyčiai turėjo įtakos pagrindinių tikslų formuluotėms.

Naujausias Nyderlandų pradinio ugdymo pagrindinių tikslų variantas paskelbtas 2006 metais. Svarbi pataisa buvo gerokai sumažintas pagrindinių tikslų skaičius: iš 103 pagrindinių tikslų, galiojusių 1998 metais, 2006-aisiais liko tik 58. Be to, pagrindinių tikslų pobūdis tapo bendresnis negu anksčiau.

Sumažinti detalumo laipsnį nuspręsta iš esmės dėl to, kad buvo pastebėta būtinybė suteikti mokykloms daugiau laisvės kurti savo švietimo programą. Į naujausius pagrindinius tikslus įtrauktos šios ugdymo sritys:

- olandų kalba: kalbos vartojimas žodžiu ir raštu; lingvistika, įskaitant strategiją;
- anglų kalba: smulkesnio skirstymo nėra. Pabrėžiami komunikaciniai įgūdžiai;
- fryzų kalba: kalbos vartojimas žodžiu ir raštu; lingvistika, įskaitant strategiją (tik fryzų mokykloms);
- matematika / aritmetika: matematikos supratimas ir operacijos; skaičiai ir skaičiavimas; matavimas ir geometrija;
- įvadas į asmenybę ir pasaulį: socialiniai mokslai; gamta ir technologijos; erdvė; laikas;
- meninis lavinimas: smulkesnio skirstymo nėra. Pabrėžiama asmeninė raiška, pavaizdavimo gebėjimai, žinios apie kultūros paveldą ir jo įvertinimas;
- kūno kultūra: smulkesnio skirstymo nėra. Pabrėžiamas dalyvavimas šių laikų fizinio lavinimo užsiėmimuose.

Pagrindiniuose tiksluose nurodoma, kokių rezultatų tikimasi iš ugdymo proceso, o ne būdai pasiekti šiuos rezultatus. Mokyklos pačios pasirenka pedagoginius metodus ir išsirenka arba susikuria mokymo ir mokymosi medžiagą. Įžanginėje pagrindinių tikslų dalyje tvirtinama, kad mokytojai raginami patenkinti ir skatinti vaikų natūralų žinių troškimą ir poreikį lavėti ir bendrauti.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Be to, išanginėje dalyje pabrėžiama, kad vaikus būtina ugdyti plačiaja prasme ir užtikrinti darnią ugdymo programą, kurioje įvairios ugdymo sritys būtų glaudžiai susijusios.

Žemesnysis vidurinis ugdymas

Per pastaruosius kelerius metus žemesniojo vidurinio ugdymo srityje įvyko daug pokyčių. 1999 metais Mokyklų inspekcija nusprendė, kad programa per daug apkrauta ir netvarkinga. Be to, inspekcija tvirtino, kad ugdymo programa nepakankamai aprėpia skirtingus mokinių gebėjimus. Remdamasi šiomis išvadomis, Nyderlandų patariamoji švietimo taryba rekomendavo glaudžiai bendradarbiaujant su mokyklomis parengti naują ugdymo programą. Naujoji ugdymo programa turėjo suteikti mokykloms daugiau laisvės rengti savo poreikiams pritaikytas programas ir suformuoti individualų mokyklos profilį. 2002 metais Nyderlandų švietimo, kultūros reikalų ir mokslo ministerija pavedė Žemesniojo vidurinio ugdymo reformavimo darbo grupei persvarstyti pagrindinius tikslus. Ministerija darbo grupei pateikė gana didelę užduotį, nes reikėjo ne tik performuluoti pagrindinius tikslus ir pašalinti daugybę konkrečių trūkumų, bet ir skirti dėmesio įgyvendinimo procesui (SLO, 2007). Šio darbo rezultatai turėjo būti tiksliai pagrįsti praktine mokyklų patirtimi ir plačia visuomenės pagalba. Reikėjo skatinti mokyklų tobulėjimą. Todėl šiame procese svarbų vaidmenį vaidino dialogas, o visas procesas buvo viešas. Darbo grupės interaktyvūs metodai buvo visiškai priešingybė ankstesniam politikos formavimui šalyje. Svarbiausi sprendimų priėmėjai buvo Nyderlandų švietimo, kultūros reikalų ir mokslo ministerija, Nyderlandų patariamoji švietimo taryba, Žemesniojo vidurinio ugdymo reformavimo darbo grupė, mokytojai ir mokyklų direktoriai. Priešingai negu anksčiau, tarpininkaujančios organizacijos ir profesinės sąjungos vaidino tik nedidelį vaidmenį svarstant ir priimant sprendimus.

Nuo pat pradžių darbo grupė rėmėsi į mokinius orientuota dinamika ir siekė skatinti mokymo dalykų darną. Buvo naudojami šie mokinių mokymosi principai:

- mokinys mokosi aktyviai ir vis labiau savarankiškai;
- mokinys mokosi bendradarbiaudamas su kitais;
- mokinys mokosi darniai;
- mokinys tyrinėja;
- mokinys mokosi įdomioje, saugioje ir sveikoje mokymosi aplinkoje;
- mokinys mokosi nenutrūkstamai.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkė Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

Darbo grupė parengė 58 pagrindinius tikslus, į kuriuos buvo įtrauktos šios ugdymo sritys:

- olandų kalba: pabrėžiama kalbos komunikacinė funkcija ir strateginiai įgūdžiai, taip pat kultūros ir literatūros aspektai;
- fryzų kalba ir kultūra: pabrėžiamas dalyvavimas fryzų kultūroje (tik fryzų mokykloms);
- anglų kalba: pabrėžiama kalbos komunikacinė funkcija, vadovaujantis Europos pagrindų sistema;
- matematika ir aritmetika: pabrėžiami aritmetiniai įgūdžiai;
- žmogus ir gamta: pabrėžiami fizikos, technologijų ir su priežiūra susiję mokymo dalykai;
- žmogus ir visuomenė: pabrėžiamas gebėjimas užduoti klausimus ir atlikti tyrimą, nustatyti reiškinių vietą erdvėje ir laike, naudotis konkrečia medžiaga ir ištekliais;
- menas ir kultūra: pabrėžiamas gebėjimas sukurti ir pristatyti kūrinį, pripažinti kito kūrinį, pateikti veiklos ataskaitą ir svarstyti;
- kūno kultūra ir sportas: pabrėžiamas platus supažindinimas su įvairiomis fizinės veiklos rūšimis.

2006 metais naujieji 58 pagrindiniai tikslai buvo pristatyti mokykloms. Šie tikslai yra bendro pobūdžio gairės, kuriomis nurodoma, kokį pagrindinį turinį turėtų siūlyti mokyklos. Jos skatinamos įtraukti šį turinį į pagrindines ugdymo sritis, bet tai nėra nurodymas. Mokyklos turi teisę pagal pagrindinius tikslus sudaryti savo ugdymo programą. Parengta scenarijų, kurių tikslas – patarti mokykloms, kaip organizuoti įvairias ugdymo sritis pagal susidarytą ugdymo programą.

Aukštesnysis vidurinis ugdymas

Baigę pagrindinio vidurinio ugdymo kursą, mokiniai pereina į aukštesnįjį vidurinio ugdymo etapą. Šiame etape jie renkasi tam tikras specializacijos sritis.

Profesinis mokymas (VMBO)

Baigę dvejų metų trukmės pagrindinio profesinio mokymo kursą, VMBO mokiniai pereina į specializacijos etapą. Čia jie specializuojasi pasirinkę:

- konkretų sektorių: tai mokymo dalykų derinys, sukuriantis tolesnio mokymosi pagrindus;
- profesinę kryptį tame sektoriuje: kiekviena kryptis apima skirtingus mokymo dalykų derinius ir profesinės pakraipos programas, kurios yra daugiau teorinės arba daugiau praktinio pobūdžio. Pasirinkta kryptis turės įtakos tam, kokius variantus mokinys galės rinktis baigęs VMBO;

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

- profesinės pakraipos programas pagal pasirinktą kryptį: mokiniai gali nuspręsti specializuotis vienoje konkrečioje srityje (pagal šią programą profesinis mokymas vyksta rengiant konkrečiai profesijai) arba atidėti specializacijos pasirinkimą ir rinktis plataus pobūdžio programą.

Specializacijos etapas trunka dvejus metus.

Akademinis mokymas (HAVO/VWO)

Paskutiniai dveji HAVO metai ir paskutiniai treji VWO metai yra vadinami *tweede fase* (kas reikštų „antrasis etapas“) arba aukštesniuoju viduriniu ugdymu. Per tuos metus mokiniai dėmesį sutelkia į vieną iš keturių dalykų grupių (*profielen*), kiekviena kurių akcentuojama tam tikra studijų sritis. Keturios dalykų grupės:

- mokslas ir technologijos,
- mokslas ir sveikata,
- ekonomika ir visuomenė,
- kultūra ir visuomenė.

Kiekviena dalykų grupė apima: i) bendrąją dalį, sudarančią nuo 40 iki 46 proc. ugdymo programos, ii) specializuotąją dalį (mokymo dalykai, susiję su pasirinktu dalykų deriniu), sudarančią nuo 36 iki 38 proc. ugdymo programos, ir iii) laisvai pasirenkamąją dalį, sudarančią nuo 18 iki 21 proc. ugdymo programos. Laisvai pasirenkamojoje dalyje mokiniai gali laisvai rinktis dalykus iš dėstomų toje mokykloje.

Šiuo metu nustatytoje dalykų grupių sistemoje vyksta tam tikri pokyčiai. Siekiama įtraukti mažiau privalomų elementų ir suteikti mokykloms galimybę siūlyti laisvai pasirenkamus specializuotus dalykus, įtraukus juos į minėtus keturis nustatytų mokymo dalykų derinius.

2007 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojo naujasis Parlamento įstatymas, kuriuo buvo adaptuotos dalykų derinių sudarymo taisyklės. Tuo buvo siekiama gerinti paskutiniųjų mokymosi metų ugdymo programų darną ir struktūrą, kad mokiniams nebebūtų užkraunama pernelyg daug mokomųjų dalykų. Mokiniai turės didesnę laisvę pasirinkti mokomuosius dalykus ir daugiau erdvės gerinti arba plėsti žinias ir ugdyti įgūdžius. Buvo įsteigti keli komitetai, turintys parengti rekomendacijas dėl tolesnės ilgalaikės ugdymo programų reformos, ypač gamtos mokslų srityje.

Egzaminai

Vidurinės mokyklos egzaminai susideda iš dviejų dalių: i) mokyklinių egzaminų ir ii) valstybinių egzaminų. Mokyklinių egzaminų datą paskiria ir juos vykdo mokykla. Šie egzaminai paprastai susideda iš dviejų ar daugiau testų arba praktinių užduočių iš kiekvieno dalyko, kurio buvo mokoma per paskutinius dvejus metus. Kada vyks šie egzaminai, sprendžia mokykla. Valstybiniai egzaminai vyksta nustatytu laiku, paskutinių mokslo metų pabaigoje (gegužę).

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Ir mokyklinių, ir valstybinių egzaminų dalys yra nustatytos egzaminų programoje, kurią tvirtina Švietimo, kultūros ir mokslo ministerija. Mokyklinių egzaminų programa, kurioje mokykla nurodo, kas bus tikrinama, kaip ir kada, turi būti pateikta inspekcijai.

1.1.4. Švietimo srities reglamentavimo įstatymai

Nyderlandų švietimo sistema reglamentuojama įvairiais įstatymais. Kiekviena švietimo sritis turi savo įstatymą:

- pradinis ugdymas – Pradinio ugdymo įstatymą (WPO),
- specialusis ugdymas – Ekspertizės centrų įstatymą (WEC),
- vidurinis ugdymas – Vidurinio ugdymo įstatymą (WVO),
- suaugusiųjų ir profesinis mokymas – Suaugusiųjų ir profesinio mokymo įstatymą (WEB),
- aukštasis mokslas – Aukštojo mokslo ir tyrimų įstatymą (WHO).

Švietimo laisvė

Viena iš svarbiausių Nyderlandų švietimo sistemos ypatybių, garantuojama Konstitucijos 23 straipsnyje, yra švietimo laisvė. Ji reiškia laisvę steigti mokyklas (steigimo laisvė), organizuoti mokyklose mokymą (mokymo organizavimo laisvė) ir apibrėžti principus, kuriais jis būtų grįstas (įsitikinimų laisvė). Žmonės turi teisę steigti mokyklas ir teikti jose mokymą remdamiesi religiniais, ideologiniais ar pedagoginiais įsitikinimais. To pasekmė – Nyderlanduose veikia ir valstybinės, ir privačios mokyklos.

Valstybines mokyklas gali lankyti visi vaikai, nepriklausomai nuo tikėjimo ar pažiūrų. Jos mokymo paslaugas teikia valstybės vardu. Valstybinių mokyklų veikla reglamentuojama viešąja teise. Jos pavaldžios savivaldybių taryboms arba savivaldybės tarybų įsteigtiems viešiesiems juridiniams asmenims ar fondams. Kai kurios valstybinės mokyklos moko pagal tam tikras pedagogines idėjas, pavyzdžiui, pagal Montesori, Jenaplano arba Daltono metodą.

Privačių mokyklų veikla reglamentuojama private teise. Šias mokyklas finansuoja valstybė, nors ir nėra jų steigėja. Privačios mokyklos pavaldžios jas įsteigusios asociacijos ar fondo valdybai. Šios vadinamosios denominacinės mokyklos mokymą grindžia religiniais ar ideologiniais įsitikinimais. Tai – katalikų, protestantų, žydų, musulmonų, induistų ir antroposofinės mokyklos. Kai kurios privačios mokyklos mokymą grindžia konkrečiomis pedagoginėmis idėjomis, pavyzdžiui, Montesori, Jenaplano ar Daltono metodu. Denominacinės mokyklos gali atsisakyti priimti mokytis vaikus, jei jų tėvai nepitaria įsitikinimams ar ideologijai, kuria grindžiamas mokymas toje mokykloje.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Laisvė organizuoti mokymą reiškia, kad privačios mokyklos turi teisę nuspręsti, ko mokyti ir kaip. Tačiau šią laisvę riboja kokybės standartai, kuriuos švietimo įstatymuose yra nustačiusi Švietimo, kultūros ir mokslo ministerija. Šiais standartais, galiojančiais ir valstybiniam, ir privačiam švietimui, nustatoma, kokių dalykų turi būti mokoma, numatomi tikslai, egzaminų programos, valstybinių egzaminų turinys, mokymo valandų skaičius per metus, mokytojų privaloma turėti kvalifikacija, tėvų ir mokinių teisė reikšti nuomonę mokyklos reikaluose, planavimo ir atskaitomybės išipareigojimai ir pan.

Pagal Konstituciją ir valstybinės, ir privačios mokyklos turi vienodą teisę į valstybinį finansavimą. Tai reiškia, kad Vyriausybės išlaidos valstybiniam švietimui turi prilygti išlaidoms privačiam švietimui. Sąlygos, kurias turi atitikti privačios mokyklos, kad įgytų teisę gauti finansavimą, nustatomos įstatymu.

Privalomojo švietimo įstatymas

Pareiga lankyti mokyklą yra nustatyta 1969 m. Privalomojo švietimo įstatyme. Kiekvienas vaikas, kai jam sukanka penkeri, privalo pradėti lankyti mokyklą ir dalyvauti visų dalykų pamokose nuo pirmos kito mėnesio mokslo dienos. Tačiau kone visi vaikai mokyklą pradeda lankyti nuo ketverių metų amžiaus. Vaikai privalo lankyti mokyklą ir dalyvauti visų dalykų pamokose dvylika ištisių mokslo metų ir ne trumpiau kaip iki pabaigos tų mokslo metų, kuriais jiems sukanka šešiolika. Mokiniai, kurie yra sudarę praktinio mokymo sutartį konkrečiame darbo sektoriuje, pamokas lanko vieną dieną per savaitę, o likusias mokslo savaitės dienas dirba. Nuo 2007 m. rugpjūčio mėn. pareiga toliau mokytis siekiant įgyti pagrindinę kvalifikaciją galioja jaunesniems nei 18 metų jaunuoliams, kurie yra baigę privalomojo ugdymo programą, bet dar neturi pagrindinės kvalifikacijos pažymėjimo. Jie privalo gauti bent jau HAVO, VWO arba 2 lygmens MBO pažymėjimą.

Privalomojo švietimo įstatymą įgyvendina savivaldybės. Savivaldybės atsakingas darbuotojas tikrina, kad visi jaunesni nei mokyklos baigimo amžiaus vaikai, prisiregistravę kaip gyventojai tame rajone, būtų įtraukti į mokinių sąrašus švietimo įstaigoje. Savivaldybė kontroliuoja, kad Privalomojo švietimo įstatymo laikytųsi ir valstybinės, ir privačios mokyklos, tam tikslui paskiriamas mokyklos lankomumo priežiūros pareigūnas. Šiuo įstatymu reikalaujama, kad kiekviena savivaldybė turėtų vieną įpareigotą mokyklos lankomumo priežiūros pareigūną, konkrečiai atsakingą už šią užduotį, tačiau mažesnėse vietos valdžios institucijose šie pareigūnai dažnai vykdo ir kitas, papildomas pareigas.

Nuo 1995 metų savivaldybės privalo registruoti pirma laiko mokyklą palikusius jaunesnius nei 23 metų amžiaus asmenis ir koordinuoti regioninę politiką šiuo klausimu. 2001 metais Parlamentas priėmė (pirma laiko mokyklą paliekančių asmenų) regioninės registracijos ir koordinavimo įstatymo projektą.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Į šį įstatymo projektą buvo įtrauktos pataisos, kuriomis buvo siekiama užkirsti kelią mokyklos metimui ir spręsti šią problemą įprastose ir specialiosiose vidurinėse mokyklose, taip pat vidurinio profesinio ugdymo ir suaugusiųjų bendrojo vidurinio mokymo įstaigose. Pagrindinis to tikslas – siekti, kad jaunuoliai mokyklą paliktų turėdami pagrindinę kvalifikaciją.

Ikimokyklinis ugdymas

1999 m. politikos dokumente dėl vaikų priežiūros apžvelgiama dabartinė politika, kuria siekiama gerokai padidinti galimybes naudotis vaikų priežiūros paslaugomis, ypač 4–12 metų amžiaus vaikų. 2001 metais Vyriausybė priėmė Pagrindinės vaikų priežiūros paslaugų teikimo įstatymo projektą (WBK) ir pateikė jį Valstybės Tarybai. Šis įstatymas įsigaliojo 2004 metais. Juo reguliuojama vaikų priežiūros sektoriaus struktūra, atsakomybės paskirstymas, kokybė, priežiūra ir finansavimas (įskaitant tėvų įnašus). Tikslas – visoje šalyje užtikrinti tinkamas vaikų priežiūros sąlygas, atitinkančias deramus ugdymo standartus. Tėvai gauna nuo pajamų priklausančią valstybės dotaciją, suteikiančią didesnes galimybes rinktis ir padarančią vaikų priežiūros paslaugų teikimą labiau pavaldų rinkos dėsniams. Be to, naujoms vaikų priežiūros paslaugų teikimo įstaigoms tapo lengviau patekti į rinką. Nauja nacionalinė reikalavimų, taikomų paslaugų teikėjams, sistema ir savivaldybių vykdomos priežiūros patikrinimai pagerins kokybės kontrolę. Naujieji nacionaliniai standartai padidins skaidrumą, be to, taps lengviau gauti planavimo leidimą ir veiklos licenciją. Labai svarbu, kad atsakomybę už vaikų priežiūrą ir jos finansavimą pasidalytų tėvai, darbdaviai ir Vyriausybė.

Priėmus šį įstatymą, išnyko skirtumas tarp subsidijuojamos, darbdavių finansuojamos ir privačiai finansuojamos vaikų priežiūros. Buvo įdiegta vienoda vaikų priežiūros finansavimo sistema: nustatytas darbdavio indėlis, nuo pajamų priklausanti valstybės dotacija, o likusią dalį padengia tėvai. 1999–2002 m. politikos dokumente dėl socialinio aprūpinimo, pavadintame „Socialinės kokybės link“, vaikų priežiūros politika buvo įtraukta į dalyvavimo ir integracijos politiką, todėl ji turi būti koordinuojama su tolesniu vietos jaunimo ir švietimo politikos formavimu. Vaikų priežiūra, kaip politinė sritis, dabar perduota Švietimo, kultūros ir mokslo ministerijai. Anksčiau ji priklausė Socialinių reikalų ir darbo ministerijos (SZW) kompetencijai.

Pradinis ugdymas

Pradinio ugdymo įstatymas (WPO) įsigaliojo 1998 m. rugpjūčio 1 d. Jis pakeitė 1981 metų Pradinio ugdymo įstatymą ir Specialiojo ugdymo laikinąjį įstatymą, kurie abu galiojo nuo 1985 metų.

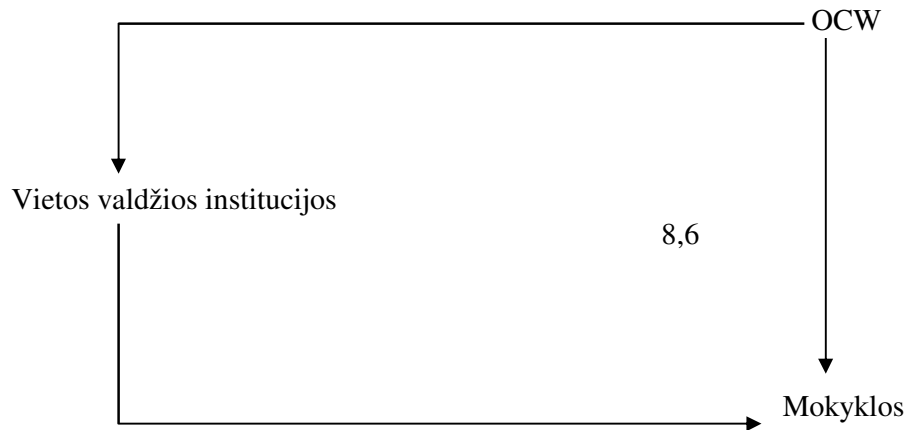
Naujojo įstatymo paskirtis buvo gerinti paprastų pradinių mokyklų ir tam tikrų tipų specialiųjų mokyklų integraciją ir bendradarbiavimą. Juo reglamentuojama ir paprastų mokyklų, ir specialiųjų mokyklų, skirtų vaikams, turintiems mokymosi ir elgesio sunkumų (LOM), taip pat vaikams, turintiems vidutinių mokymosi sunkumų (MLK), ir ikimokyklinukams, turintiems raidos sunkumų (IOBK), veikla.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkio Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

LOM ir MLK mokyklos šiuo metu oficialiai vadinamos specialiosiomis pradinio ugdymo mokyklomis. IOBK mokyklos priskiriamos 4 kategorijos mokykloms (žr. 1.1.1 skyrių). Žodis „pradinis“ apima ir paprastas pradines mokyklas, ir specialiąsias pradines mokyklas.

2006 m. rugpjūčio 1 d. pradinio ugdymo sektoriuje įdiegta finansavimo sistema, pagrįsta subsidijų schema (angl. *Block Grant*). Pagal šią sistemą mokyklų vadovybė gauna vienkartinę nustatyto dydžio subsidiją personalo ir ne personalo išlaidoms padengti. Mokyklos vadovybė turi teisę pati nuspręsti, kaip išleisti šiuos pinigus. Mokyklos biudžetą sudaro trys lėšų srautai: i) nuolatinio personalo biudžetas, ii) lėšos personalo ir darbo rinkos politikai (ankstesnis mokyklų biudžetas) ir iii) lėšos valdymo išlaidoms padengti. Iki 2006 m. rugpjūčio 1 d. personalo biudžetas būdavo apskaičiuojamas personalo apskaitos vienetais. Mokyklų patalpas finansuoja vietos valdžios institucijos.

2 pav. Lėšų srautai pradinio ugdymo sektoriuje (Švietimo, kultūros ir mokslo ministerija, 2007)
Pastaba: 2007 metų duomenys (mlrd. eurų).

Svorio koeficientų sistema ir kultūrinės mažumos

Pradinio ugdymo sektoriuje mokiniams, galbūt turintiems prastesnes mokymosi sąlygas, remiantis tam tikrais kriterijais priskiriamas svorio koeficientas. Iki 2006 m. rugpjūčio mėn. buvo taikoma ši svorio koeficientų sistema (angl. *weighting system*):

- 0,25 – prastą išsilavinimą turinčių olandų vaikai,
- 0,4 – baržos valtininkų vaikai,
- 0,7 – keliautojų ir čigonų vaikai,
- 0,9 – etninei mažumai priklausančių ir prastą išsilavinimą turinčių tėvų vaikai.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Remiantis šiais svorio koeficientais, mokykloms skiriami papildomi darbuotojai ir kiti ištekliai. Mokyklų finansavimui svorio koeficientai tiesioginės įtakos neturi. Kad įgytų teisę gauti papildomų lėšų pagal svorio koeficientų sistemą, mokykla turi atitikti keletą papildomų kriterijų, tokių kaip minimalus mokinių, kuriems nustatytas svorio koeficientas, procentas. Jei mokykla neatitinka šio minimumo reikalavimo, papildomos lėšos jai neskiriamos.

Nuo 2006 m. rugpjūčio 1 d. pradinio ugdymo sektoriuje įsigaliojo nauja svorio koeficientų sistema, pagal kurią atsižvelgiama tik į mokinių tėvų išsilavinimo lygį. Ši sistema turi du svorio koeficientus:

- 0,3 – mokiniai, kurių tėvai turi ne didesnę kaip IBO (žemesniojo profesinio mokymo) arba VBO (ikiprofesinio ugdymo) kvalifikaciją;
- 1,2 – mokiniai, kurių vienas iš tėvų turi tik pradinį išsilavinimą, o kitas – ne didesnę kaip IBO arba VBO kvalifikaciją.

Naujoji svorio koeficientų sistema bus įdiegta etapais per 2006–2010 metų laikotarpį.

2007 metais mokinių, kurių svorio koeficientas buvo 0,3, skaičius siekė maždaug 68 000, o tų, kurių svorio koeficientas buvo 1,2, – apie 44 000. Įvedus naująją svorio koeficientų sistemą, sumažėjo mokinių, kuriems nustatytas 0,25 ir 0,9 svorio koeficientas: palyginti su 2005 metais, abiejų mokinių grupių skaičius sumažėjo daugiau negu perpus. Be to, labai išaugo mokinių, kuriems nebuvo taikytas svorio koeficientas, dalis: 4,5 proc., palyginti su 2005 metais, o per 2003–2005 metų laikotarpį šių mokinių dalis padidėjo 2,2 proc. Be mokinių, kuriems nustatytas svorio koeficientas, pradinio ugdymo sektoriuje įskaičiuojami ir mokiniai, kurie nepriklauso olandų kultūrai (CUMI mokiniai), nepaisant jų tėvų išsilavinimo lygio. Šalyje CUMI mokinių skaičius pasiskirstęs nevienodai. Amsterdame ir Roterdame jų yra daugiau nei 50 proc., o daugelyje kitų savivaldybių – mažiau nei 10 proc.

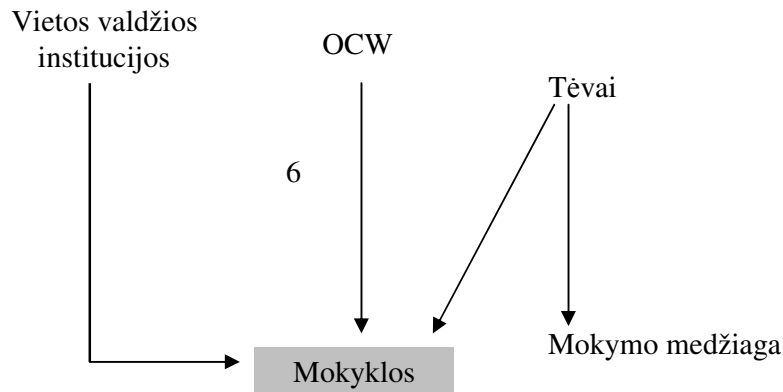
Vidurinis ugdymas

Vidurinėms mokykloms taikoma finansavimo sistema, pagrįsta subsidijų schema. Remiantis tam tikrais kriterijais, mokykloms skiriamos lėšos personalo ir valdymo išlaidoms padengti ir jas mokyklos gali panaudoti savo nuožiūra, su sąlyga, kad tai darys laikydamosi įstatymų kriterijų. Vykdamas bendrąją reglamentavimo panaikinimo politiką (administracinės naštos sumažinimas) ir suteikiant didesnę autonomiją (pavyzdžiui, subsidijų schema pagrįstas finansavimas), mokyklos skatinamos savarankiškai planuoti veiklą ir vykdyti savo politiką. Tuo tikslu buvo supaprastinta vidurinio ugdymo finansavimo sistema. 2006 m. sausio 1 d. žengtas pirmas žingsnis personalo išlaidų finansavimo supaprastinimo link – panaikintos nuo amžiaus priklausančios išmokos. Skirstant finansavimą nebeatsižvelgiama į vidutinį mokyklos personalo amžių.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Tais pačiais metais nuo finansavimo mokslo metų pagrindu pereita prie finansavimo kalendorinių metų pagrindu. Sumą, kurią mokykla gaus personalo ir valdymo išlaidoms padengti kitais kalendoriniais metais, nulemia mokinių, esančių sąrašuose spalio 1 d., skaičius. Dabar finansavimą už mokinius, įtrauktus į sąrašus, mokykla gauna metų pradžioje, t. y. praėjus trims mėnesiams nuo galutinio mokinių suskaičiavimo spalio 1 d. Mokyklų patalpas finansuoja vietos valdžios institucijos.

3 pav. Lėšų srautai vidurinio ugdymo sektoriuje (Švietimo, kultūros ir mokslo ministerija, 2007)
Pastaba: 2007 metų duomenys (mlrd. eurų).

Specialusis ugdymas

1998 metais buvo priimtas Ekspertizės centrų įstatymas. Įsteigti regioniniai ekspertizės centrai (REC), t. y. rajono specialiųjų mokyklų ir specialiųjų vidurinių mokyklų konsorciumai (žr. 1.1.1 skyrių). Ekspertizės centrų įstatyme tvirtinama, kad mokiniai turi teisę į specialųjį ugdymą, jeigu atitinka tam tikrus kriterijus. Jie daugiausia grindžiami dabartine praktika. Silpnaregiams mokiniams nustatyti šie kriterijai: < 0,3 regėjimo aštrumas arba < 30 laipsnių regėjimo laukas ir ribotas dalyvavimas ugdymo procese dėl silpnaregystės. Neprigirdintiems mokiniams nustatyti šie kriterijai: > 80 dB klausos sumažėjimas (arba 35–80 dB sunkiai girdintiems mokiniams) ir ribotas dalyvavimas ugdymo procese. Papildomas finansavimas protinę negalią turinčiam mokiniui paprastai skiriamas tuo atveju, jeigu jo IQ < 55. Fizinę negalią turintys ir lėtinėmis ligomis sergantys mokiniai turi pristatyti gydytojo pažymą, patvirtinančią diagnozuotą negalią ar ligą. Elgesio sunkumų turintiems mokiniams nustatyti šie kriterijai: diagnozė pagal DSM-IV kategorijas, problemos mokykloje, namuose ir bendruomenėje, ribotas dalyvavimas ugdymo procese dėl elgesio problemų.

Specialiųjų poreikių turinčių mokinių švietimo finansavimo sistema buvo pakeista 2003-iaisiais. Anksčiau galiojusią į pasiūlą orientuoto finansavimo sistemą pakeitė sistema, kurioje priemonės yra persiunčiamos asmeniui, kuriam reikalingos atitinkamos paslaugos, vadinasi, tai daugiau į paklausą orientuoto finansavimo sistema. Ši politika vadinama kuprinės politika: mokiniai finansavimą tarsi atsineša su savimi į pasirinktą mokyklą.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Jeigu mokinys atitinka kriterijus, nustatytus šiam vadinamajam su mokiniu susietam biudžetui, tėvai ir mokinys gali rinktis mokyklą – specialiąją ar paprastą – ir dalyvauti sprendžiant, kaip geriausiai panaudoti lėšas siekiant patenkinti specialiuosius mokinio poreikius.

Povidurinis ugdymas

Suaugusiųjų ir profesinio mokymo (BVE), aukštojo profesinio mokslo (HBO) ir į mokslinius tyrimus orientuoto (universitetinio) mokslo (WO) srityje mokesčiai už patalpas yra įtraukiami į Vyriausybės dotaciją. Už privalomąjį mokslą (iki 18 metų amžiaus) mokėti nereikia. Aukštasis mokslas arba profesinis mokymas (nuo 18 metų amžiaus) yra mokamas. Priklausomai nuo tėvų pajamų, studentas gali gauti stipendiją susimokėti už mokslą ir knygas. Mokestis už mokslą (HBO ir WO) pervedamas tiesiai mokymo institucijai ir į Vyriausybės dotaciją neįeina.

1.1.5. Dabartinių ir būsimų reformų tikslai ir pagrindinės ypatybės

Ankstyvoji intervencija vaikystėje

Svarbus Nyderlandų švietimo politikos prioritetas yra ankstyvoji intervencija vaikystėje. Ankstyvojo ugdymo (VVE) tikslas – panaikinti mažų vaikų kalbos ir (arba) ugdymo spragas. Šis ugdymas skirtas vaikams, kurių tėvai turi prastą išsilavinimą. Žaidimų grupėse taikomos ikimokyklinės programos skirtos 2,5–4 metų vaikams, o 4–5 metų vaikams parengtos ankstyvojo mokyklinio ugdymo programos, taikomos pirmaisiais ir antraisiais pradinio ugdymo metais. Administracinė ir finansinė atsakomybė už ankstyvąjį ugdymą tenka vietos valdžios institucijoms. Šiam ugdymui įtakos turinčius sprendimus priima mokyklų valdybos. Pagal šią politiką yra užsibrėžtas tikslas pasiekti, kad 2010 metais ne mažiau kaip tris pusdienius per savaitę ankstyvojo ugdymo užsiėmimus lankytų 70 proc. tikslinės grupės vaikų. Būsimos reformos tikslas – mokyklas-darželius, vaikų darželius, žaidimų grupes ir ankstyvąjį ugdymą įtraukti į vieną įstatymą (Vaikų priežiūros įstatymą). Dabar šių organizacijų veiklą reglamentuoja atskiri įstatymai. Visi jie turi savo – skirtingas – taisykles ir reikalavimus. Žaidimų grupėms taikomas Socialinės paramos įstatymas (WMO), mokykloms-darželiams ir vaikų darželiams – Vaikų priežiūros įstatymas, o ankstyvasis ugdymas reguliuojamas Pradinio ugdymo įstatymu (WPO). Svarbiausi tikslai: panaikinti susiskaidymą, gerinti ankstyvojo ugdymo kokybę, palengvinti perėjimą į pradinę mokyklą ir kuo anksčiau nustatyti bei pašalinti kalbos spragas.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Rezultatų standartų nustatymas

Svarbi Nyderlandų švietimo reforma – bendrų raštingumo ir skaičiavimo įgūdžių standartų sukūrimas visų švietimo lygmenų mokiniams.

Šie standartai buvo sukurti siekiant palengvinti perėjimą iš vieno švietimo lygmens į kitą ir taip skatinti nenutrūkstamą mokinių mokymąsi. Nyderlanduose švietimas teikiamas pagal diversifikuotą sistemą: mokiniai suskirstomi į grupes pagal gebėjimus.

Yra keli perėjimo taškai, kuriuose mokiniai gali pereiti iš vieno švietimo lygmens į kitą, pavyzdžiui, iš VMBO (žemesniojo vidurinio profesinio mokymo) į MBO (profesinį mokymą). Šis perėjimas ne visada lengvas, nes ugdymo programos ne visuomet tarpusavyje pakankamai susijusios. Be to, kiekvienas švietimo lygmuo turi skirtingą ugdymo programą ir nėra bendros terminijos mokinių mokymosi rezultatams apibūdinti. Todėl mokykloms sunku atsižvelgti į mokinių gebėjimus kiekvieno švietimo lygmens pradžioje ir užtikrinti tokį ugdymą, kuris atitiktų individualius besimokančiojo poreikius. Siekiant padidinti nenutrūkstamo mokinių lavinimosi galimybes, nepaisant pasirinktos keliavimo per švietimo lygmenis krypties, 2007 metais nustatytos bendros mokymosi atkarpos ir numatyti kiekvienos jų rezultatų standartai. Šiuo metu vykdomos bandomosios programos, pagal kurias mokyklos dirba su standartais. Šių bandomųjų programų rezultatai bus panaudoti rengiant galutinius standartus. Rezultatų standartais apibrėžiami tam tikro amžiaus mokinių pageidaujami mokymosi rezultatai skirtinguose švietimo lygmenyse:

- 12 metų (pradinio ugdymo pabaiga),
- 16 metų (perėjimas į profesinio mokymo lygmenį),
- 18 metų (perėjimas į aukštojo mokslo lygmenį).

Kiekvienam lygiui yra numatyti du standartai: bendrasis, pagrindinis ir aukštesnio tipo standartas. Turint omenyje, kad mokykloms suteikta didelė autonomija švietimo plėtros srityje (pagrindinių tikslų labai nedaug ir jie yra bendro pobūdžio), bendrų standartų įdiegimą galima laikyti didele politikos permaina. Pažymėtina, kad standartais nustatomi pageidaujami mokymosi rezultatai, taigi jie susiję su ugdymo turiniu, kuris yra spręstinas švietimo klausimas. Kaip organizuoti ugdymą, kad būtų pasiekti šie standartai, sprendžia mokykla. Pedagoginiai metodai nėra nurodyti. Ir pagrindinio, ir aukštesnio tipo standarto formuluotė atitinka dabartines diskusijas ir politikos nurodymą siekti tobulo mokėjimo ir suteikti daugiau erdvės pažangesniems mokymosi rezultatams.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Tinkamas švietimas visiems mokiniams

Šiuo metu diegiama nauja politika, kurios pavadinimas – „Tinkamas švietimas“. Svarbus šios politikos siekis – gerinti švietimo teikimą kiekvienam specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiam mokiniui visoje švietimo sistemoje. Šią politiką lėmė būtinybė ir noras geriau rūpintis specialiųjų poreikių turinčiais mokiniais, racionalizuoti specialiųjų poreikių turinčių asmenų švietimo sistemą, kurioje kiekviena sritis turi savą finansavimą ir procedūras, ir padėti mokiniams nepasiklysti šioje sistemoje. Pagal šią politiką kiekvienos mokyklos valdyba privalo teikti tinkamą švietimą kiekvienam į sąrašą įtrauktam mokiniui, nesvarbu, kokių specialiųjų ugdymosi poreikių jis turi ir kokios pagalbos jam reikia. Bendradarbiaudamos su kitų regiono mokyklų valdybomis, mokyklos turi taip organizuoti mokymą, kad kiekvienas mokinys būtų ugdomas atsižvelgiant į jo specialiuosius ugdymosi poreikius. Mokyklos gali savo nuožiūra nuspręsti, kaip švietimas bus teikiamas. Šiuo metu mokyklos įvairiuose regionuose atlieka bandomuosius tyrimus. Priklausomai nuo jų rezultatų ir patirties, 2012 metais bus priimtas įstatymas. Štai kelios svarbios šios politikos ypatybės:

- nė vienas vaikas nepaliekamas nuošaly: mokyklų valdybos privalo kiekvienam vaikui suteikti tinkamą vietą švietimo sistemoje;
- įvairių mokyklų tipų (įskaitant pradinės, vidurinės, profesines ir specialiąsias) valdybų bendradarbiavimas;
- mokyklų ir kitų organizacijų bei institucijų, atsakingų už vaikų priežiūrą ir gerovę (sveikatos priežiūros organizacijų, jaunimo priežiūros įstaigų ir kt.), bendradarbiavimas;
- visų suinteresuotųjų asmenų (mokyklos valdybos, vadovybės, mokytojų, tėvų ir mokinių) dalyvavimas.

Specialiųjų poreikių turinčių asmenų švietimo kokybė

Kitas svarbus klausimas Nyderlanduose – specialiųjų poreikių turinčių mokinių švietimo kokybė, nepriklausomai nuo vietos, kurioje vyksta ugdymas: paprastoje mokykloje, specialiojoje mokykloje ar abiejų tipų mokyklose iš karto. Didesnis dėmesys skiriamas mokymosi rezultatams, ypač kalbos ugdymui ir matematikai. Vykdomos kelios iniciatyvos, kuriomis siekiama gerinti ugdymo programų pagrindus, materialinius išteklius ir kompetencijos ugdymą mokyklose. Be mokinių gerovės, specialiųjų poreikių asmenų švietimo srityje vis svarbesnė tampa pažinimo raida.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Tinkama kvalifikacija

Šiuo metu vykdomos įvairios politinės iniciatyvos, kuriomis siekiama gerinti paprastų ir specialiųjų mokyklų galimybes padėti specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams įgyti kuo aukštesnę kvalifikaciją. Persvarstoma dabartinė specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių sertifikavimo struktūra siekiant išsiaiškinti problemas, su kuriomis susiduria mokyklos, ir paieškoti galimybių gerinti tinkamos kvalifikacijos įgijimo kokybę. Taikomas principas, kad kiekvienas mokiny yra svarbus ir turi teisę įgyti kuo aukštesnę kvalifikaciją.

Pirma laiko mokyklą paliekantys mokiniai

Nyderlandų švietimo politikos tikslas – kiek įmanoma daugiau jaunuolių paruošti dalyvauti šiuolaikinėje žinių visuomenėje. Svarbiausias šios politikos prioritetas – pagrindinės kvalifikacijos suteikimas (HAVO arba VWO pažymėjimas arba antrojo lygmens MBO pažymėjimas). Nacionalinis tikslas yra per 2002–2012 metų laikotarpį perpus sumažinti per metus pirma laiko mokyklą paliekančių mokinių skaičių, t. y. iki 2012 metų iš mokyklos išskrintančių mokinių skaičius turėtų būti ne didesnis kaip 35 tūkstančiai.

1.2. Pagrindinė politika, laimėjimai ir patirtos pamokos

1.2.1. Švietimo prieinamumas

Nyderlanduose teisę į mokslą turi kiekvienas. Pareiga lankyti mokyklą nustatyta 1969 m. priimtame Privalomojo švietimo įstatyme. Kiekvienas vaikas, kai jam sukanka penkeri, privalo pradėti lankyti mokyklą ir dalyvauti visų dalykų pamokose nuo pirmos kito mėnesio mokslo dienos. Vaikai privalo lankyti mokyklą ir dalyvauti visų dalykų pamokose dvylika išsusių mokslo metų ir ne trumpiau kaip iki pabaigos tų mokslo metų, kuriais jiems sukanka šešiolika. Nuo 2007 m. rugpjūčio mėn. jaunesniems nei 18 metų jaunuoliams, kurie yra baigę privalomojo ugdymo programą, bet dar neturi pagrindinės kvalifikacijos pažymėjimo, galioja pareiga toliau mokytis siekiant įgyti pagrindinę kvalifikaciją. Jie privalo gauti ne žemesnio nei HAVO, VWO arba antrojo lygmens MBO pažymėjimą.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkio Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

Mokyklos lankymas ir priėmimas į mokyklas

Nors švietimas privalomas nuo penkerių metų amžiaus, daugelis vaikų mokyklą pradeda lankyti nuo ketverių. Nyderlanduose iš visų 5–14 metų amžiaus vaikų mokyklą lanko 99 proc. Iš visų 15–19 metų amžiaus jaunuolių mokosi 86 proc. 20–29 metų amžiaus asmenų grupėje mokyklos lankymas siekia 26 proc. Iš visų 30–39 metų amžiaus asmenų mokosi 3 proc. (žr. 4 pav.).

	5–14	15–19	20–29	30–39	40 ir vyresni
Nyderlandai	99	86	26	3	1

4 pav. Nyderlandų švietimo sistema: iš pradinio ugdymo lygmens perėjusių mokinių dalis procentais, 2006 m. (Švietimo, kultūros ir mokslo ministerija, 2008).

2007 metais OCW ir LNV ministerijų finansuojamose mokyklose mokėsi beveik 3,7 mln. asmenų. Per 1990–2007 m. laikotarpį dalyvavimo švietime rodikliai pagal amžiaus grupes gerokai išaugo, ypač 20 metų amžiaus asmenų grupės rodiklis. 1990-aisiais iš visų dvidešimtmečių mokėsi beveik 46 proc., o 2007 metais šis skaičius šoktelėjo iki beveik 69 proc. Ypač padaugėjo besimokančiųjų HAVO ir VWO mokyklose, taip pat padaugėjo asmenų, iš vidurinio ugdymo (VO) ir vidurinio profesinio ugdymo (MBO) lygmens pereinančių į aukštojo profesinio mokslo (HBO) lygmenį. 2007 metais į pradžines mokyklas buvo priimta beveik 1,7 mln. mokinių, o į vidurines – daugiau kaip 940 tūkstančių. Pradinių ir vidurinių mokyklų lankymas ilgainiui išliko gana stabilus. Kadangi pradinio ir vidurinio ugdymo sektoriuose mokiniai yra privalomojo ugdymo amžiaus, dalyvavimą šiuose ugdymo sektoriuose lemia daugiausia demografiniai veiksniai. 2007 metais MBO sektoriaus moksleivių skaičius buvo daugiau nei 500 tūkstančių. Pastaraisiais metais šis skaičius augo. Per 2003–2006 metų laikotarpį dalyvavimas atleidimo nuo darbo vienai dienai ar ilgesniam laikotarpiui programose (BBL) mažėjo. 2007 metais BBL programose dalyvaujančių asmenų skaičius išaugo iki 157 tūkstančių.

2007 metais HBO sektoriuje mokėsi daugiau nei 370 tūkstančių studentų, o į WO mokyklas buvo priimta daugiau kaip 210 tūkstančių studentų. Pastaraisiais metais gerokai padaugėjo pasirinkusiųjų aukštąjį profesinį (HBO) ir į mokslinius tyrimus orientuotą mokslą (WO).

Mokslų nebaigę ir pirma laiko mokyklą palikę mokiniai

Kaip jau minėta, nacionalinis tikslas yra per 2002–2012 metų laikotarpį perpus sumažinti pirma laiko mokyklą per metus paliekančių mokinių skaičių. Tai atitinka Europos politiką. Pagal Lisabonos strategiją buvo sudaryti Europos susitarimai, kurių tikslas – per 2000–2010 metus nebesimokančių ir pagrindinės kvalifikacijos neturinčių 18–24 metų amžiaus jaunuolių skaičių sumažinti perpus. Tam buvo susitarta naudoti ES rodiklį, kuris kasmet apskaičiuojamas pagal darbo jėgos tyrimo (LFS) duomenis. Taigi Nyderlandams šį dydį teks sumažinti nuo 15,5 proc. (2000 m.) iki maždaug 8 proc. (2010 m.). 2006 metais šis dydis siekė 12,9 proc.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Per 2006–2007 metus mokyklą pirma laiko paliko 53 100 asmenų. Tarp jų vyrų daugiau negu moterų – 59 proc. Mokyklą pirma laiko dvigubai dažniau negu vietiniai olandai palieka asmenys, priklausantys ne Vakarų etninėms mažumoms. Etninėms mažumoms priklausančių pirma laiko mokyklą paliekančių asmenų skaičius laipsniškai mažėja: 2007 metais jis sudarė 6,3 proc. Šis mažėjimas pastebimas ir tarp ne Vakarų etninėms mažumoms priklausančių asmenų. Vis dėlto mokslų nebaigusių asmenų tarp jų yra daugiau negu tarp olandų ir Vakarų etninėms mažumoms priklausančių mokinių. Pirma laiko mokyklą paliekantys asmenys per mokyklinio ugdymo laikotarpį dažniau atideda mokslus negu mokyklos nemetantys asmenys. Vieneriems ar daugiau metų mokslus buvo atidėję apie 66 proc. pirma laiko mokyklą palikusių asmenų ir tik maždaug 24 proc. mokyklos nemetusių asmenų. Apie 24 proc. pirma laiko mokyklą palikusių asmenų turėjo tik vieną iš tėvų, o tarp mokyklos nemetusių mokinių tokių buvo 15 proc. Asmenų, turėjusių reikalų su teisėsauga, daugiau buvo tarp pirma laiko profesinę mokyklą palikusių mokinių (16 proc.) negu tarp pirma laiko vidurinę mokyklą palikusių mokinių (13 proc.). Mokyklą pirma laiko palikusių ir reikalų su teisėsauga turėjusių asmenų ypač daug tarp pirmojo lygmens MBO mokinių (28 proc.) ir trečiojo lygmens VMBO mokinių (24 proc.). Keturiuose didžiausiuose Nyderlandų miestuose iš mokyklą pirma laiko palikusių mokinių reikalų su teisėsauga turėjo 34 proc., o likusioje šalies dalyje jų buvo 27 proc.

Daug mokinių mokslų nebaigia didelėse savivaldybėse. Trisdešimt šešiose didžiausiose šalies savivaldybėse mokslų nebaigusių mokinių skaičius viršija šalies vidurkį. Daugiausia mokslų nebaigusių mokinių – keturiuose didžiausiuose miestuose: Amsterdame, Hagoje, Roterdame ir Utrechte. Mokslų nebaigusių mokinių skaičius didelis ir tose apygardose (pagal pašto kodus suskirstytose zonose), kuriose daug tarpusavyje susijusių problemų, kaip parodė skurdo problemų varginamų rajonų (CBS) duomenys. Ypač daug mokslų nebaigusių mokinių – tose apygardose, kuriose daug namų ūkių gyvena iš pašalpų. Tai netaikytina didiesiems miestams. Apie 25 proc. visų pastarąjį laikotarpį pirma laiko mokyklą palikusių mokinių gyvena skurdo problemų varginamuose rajonuose. Šiuose rajonuose gana daug iš pašalpų gyvenančių namų ūkių, mažas pajamas gaunančių namų ūkių ir ne Vakarų etninių mažumų.

2006 metais į mokyklų sąrašus nebuvo įtraukta ir pagrindinės kvalifikacijos (HAVO, VWO ar 2 lygmens MBO pažymėjimo) neturėjo 12,9 proc. olandų jaunuolių, priklausančių 18–24 metų amžiaus grupei. Šis Nyderlandų rodiklis yra mažesnis už Europos Sąjungos vidurkį, kuris yra 15,2 proc. 2001 metais įsivyravo mokslų nebaigusių mokinių skaičiaus mažėjimo tendencija. Nyderlandų tikslas – mokslų nebaigusių mokinių skaičių sumažinti perpus. Tai reiškia, kad pirma laiko mokyklą palikusių mokinių skaičių iki 2010 metų planuojama sumažinti iki maždaug 8 proc.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Išsilavinimo lygio gerėjimas

Gyventojų išsilavinimo lygis ilgainiui gerėjo. Pastaraisiais metais padaugėjo gyventojų, turinčių pagrindinės kvalifikacijos lygmens išsilavinimą (t. y. turinčių ne žemesnio kaip HAVO/VWO arba 2 lygmens MBO pažymėjimą). 2006 metais beveik 18 proc. 25–64 metų amžiaus asmenų turėjo aukštojo profesinio mokslo (HBO) kvalifikaciją, o 11 proc. šios amžiaus grupės asmenų įgijo mokslinius tyrimus orientuoto mokslo (WO) kvalifikaciją. Sparčiausiai auga jaunų žmonių išsilavinimo lygis. 2006 metais 21 proc. turėjo HBO lygmens kvalifikaciją. 1996 metais 23 proc. 25–34 metų amžiaus asmenų turėjo aukštojo mokslo (HBO arba WO) kvalifikaciją. 2006-aisiais šis skaičius šoktelėjo iki 34 proc., iš kurių 21 proc. sudarė HBO, o 13 proc. – WO absolventai.

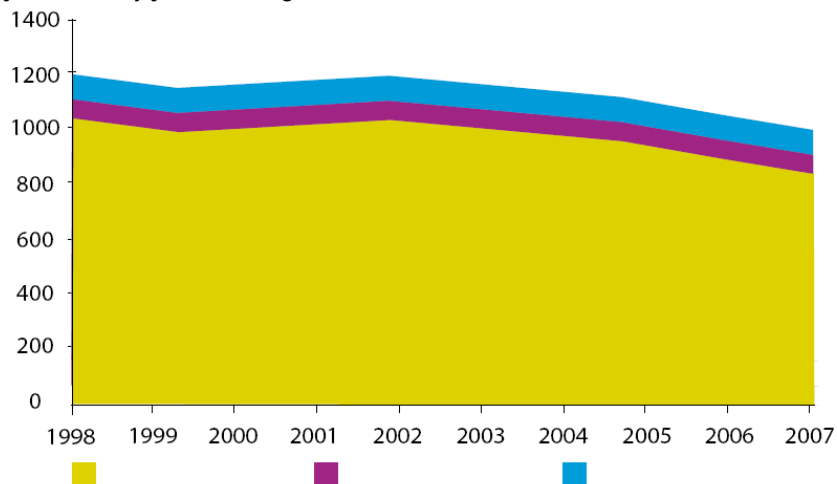
Paprastų mokyklų prieinamumas specialiųjų ugdymo poreikių turintiems mokiniams

Pastaraisiais metais sumažėjo mokinių, perkeliamų iš paprastų į specialiąsias pradinės mokyklas. 2007-aisiais iš paprastų į specialiąsias pradinės mokyklas perkelta apie 8600 mokinių. Per pastaruosius keletą metų mokinių, perkeliamų iš paprastų pradinė mokyklų į specialiojo ugdymo arba specialiojo vidurinio ugdymo mokyklas, skaičius išliko gana stabilus. Mokinių, gražinamų iš specialiųjų mokyklų atgal į paprastas pradinės mokyklas, pastaraisiais metais šiek tiek sumažėjo. 2007 metais į paprastas mokyklas grįžo apie 700 mokinių.

Vis daugėja pradinukų, lankančių paprastas mokyklas, kuriose teikiama peripatetinė (vidurinės) specialiosios mokyklos priežiūra. 2003 metais apie 9600 mokinių, besimokančių paprastose pradinėse mokyklose, buvo teikiama (vidurinių) specialiųjų mokyklų priežiūra. Iki 2007 metų šis skaičius išaugo iki maždaug 21 200. Be to, mokiniai, turintys teisę mokytis specialiojo arba specialiojo vidurinio ugdymo mokyklose, vis dažniau priimami mokytis į paprastas vidurines mokyklas, kuriose teikiama peripatetinė (vidurinės) specialiosios mokyklos priežiūra. Per 2003–2007 metus mokinių, besimokančių paprastose vidurinėse mokyklose, kuriose teikiama peripatetinė priežiūra, skaičius nuo 4300 padidėjo iki daugiau nei 14 400.

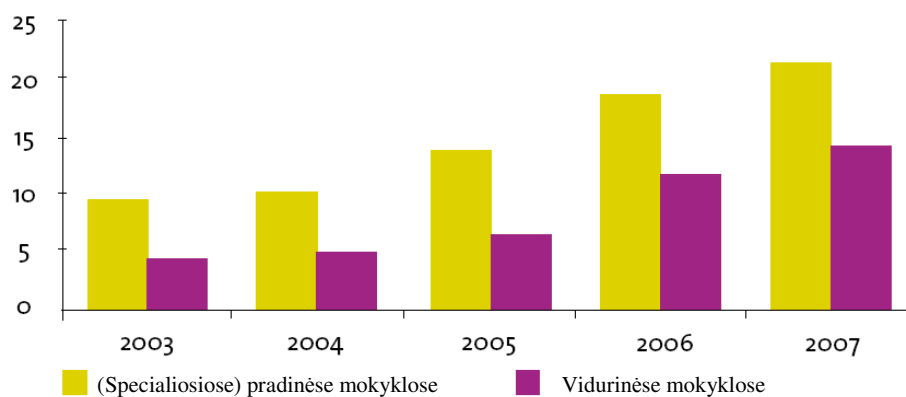
Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkė Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

5 pav. Į specialiąsias pradinės mokyklas perkeltų mokinių skaičius (Švietimo, kultūros ir mokslo ministerija, 2007).

Pastaba: iš BAO, SO ir švietimui nepriklausančios aplinkos (skaičiai pateikti tūkstančiais vienetų).

6 pav. Mokinių, kuriems teikiama peripatetinė priežiūra, skaičius (Švietimo, kultūros ir mokslo ministerija, 2007)

Pastaba: iš specialiojo ir specialiojo vidurinio ugdymo srities (skaičiai pateikti tūkstančiais vienetų).

Etninių mažumų priėmimas į mokyklas ir mokymosi rezultatai

Olandų visuomenė tampa vis labiau daugiakultūrė. Nacionalinio statistikos instituto duomenimis, šiuo metu apie 20 proc. šalies gyventojų yra ne Vakarų kilmės. Didžiausios imigrantų grupės yra iš Turkijos, Maroko, Surinamo ir Nyderlandų Antilų. Imigrantai iš šių šalių plūsta į Nyderlandus, daugiausia ieškodami darbo, nuo septintojo dešimtmečio.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Pastaraisiais dešimtmečiais vis daugiau žmonių imigruoja į Nyderlandus kaip pabėgėliai iš daugybės įvairių šalių: Balkanų valstybių, Irako, Irano, Afganistano, Somalio. Dėl didėjančios olandų visuomenės etninės įvairovės didėja ir mokyklose besimokančių mokinių kultūrinė įvairovė. 15 proc. pradinių ir vidurinių mokyklų mokinių yra ne olandai. Šie mokiniai daugiausia gyvena didžiuosiuose šalies miestuose. Maždaug vienoje iš dešimties pradinių ir vidurinių mokyklų daugiau nei 50 proc. mokinių yra imigrantai. O didžiausiuose miestuose – Amsterdame, Hagoje, Roterdame ir Utrechte – pusė mokyklų turi daugiau nei 50 proc. imigrantų mokinių, 30 proc. mokyklų šių mokinių turi daugiau nei 80 proc.

Mokyklą privalo lankyti ir prieglobsčio prašytojų vaikai, taip pat šalyje nelegaliai gyvenančių tėvų vaikai. Visoje šalyje veikia kelios mokyklos ir institucijos, teikiančios specialiojo ugdymo paslaugas šiems vaikams, įskaitant intensyvų olandų kalbos mokymą ir specialų pavienių mokinių orientavimą. Šios paslaugos teikiamos paprastose mokyklose, gaunančiose papildomą paramą, arba atskirose klasėse, skirtose konkrečiai šiai tikslinei mokinių grupei. Šiose atskirose klasėse – tarptautinio perėjimo klasėse – mokiniai dvejus metus intensyviai mokomi kalbos, po to integruojami į įprastinę švietimo sistemą.

Apskritai etninėms mažumoms priklausančių mokinių priėmimas į pradines mokyklas yra patenkinamas. Sulaukę penkerių, t. y. amžiaus, nuo kurio mokslas privalomas, visi vaikai priimami į pradines mokyklas. Visi jie baigia pradinio ugdymo programą, nors jų rezultatai kalbos ir matematikos srityje vidutiniškai yra žemesni negu olandų mokinių. Tai ypač pasakytina apie vaikus, kurių tėvai kilę iš Turkijos ir Maroko. Dėl prastesnių rezultatų daugiau imigrantų negu olandų mokinių priimama į žemesniąsias vidurinio ugdymo pakopas. Ne Vakarų kilmės vaikai dažniau renkasi VMBO programą negu olandų arba Vakarų kilmės vaikai. Iš visų VMBO mokinių ne olandų ir ne Vakarų kilmės mokiniai labiau linkę rinktis žemesniojo lygmens programas, be to, jie dažniau renkasi mokymosi paramos programą (LWOO). Pastarasis faktas iš dalies susijęs su tuo, kad labai daug šių mokinių renkasi žemesniojo lygmens programas, o būtent jose didesnei mokinių daliai teikiama mokymosi parama (LWOO). Net ir VMBO programose ne Vakarų etninėms mažumoms priklausančių ir mokymosi paramą gaunančių mokinių skaičius viršija tai pačiai grupei priklausančių olandų mokinių skaičių. 2006–2007 mokslo metais 45 proc. ne Vakarų etninėms mažumoms priklausančių mokinių trečiaisiais vidurinio ugdymo metais buvo priimti mokytis pagal bendrąją profesinę arba vidurinio lygmens vadybos profesinę programą, o iš kitų mokinių jas rinkosi tik truputį daugiau nei ketvirtadalis. Bendrąsias ir teorines VMBO programas renkasi panašiai vienodas mokinių skaičius iš visų šių grupių – maždaug 25 proc. HAVO ir VWO lygmenyje ypač retai mokslus tęsia turkų ir marokiečių kilmės mokiniai.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Be to, tarp imigrantų mokinių didelis mokslų nebaigusiųjų skaičius. Jie mokyklą paprastai meta paskutiniaisiais vidurinio ugdymo metais, ypač profesinio mokslo kryptyse (VMBO/MBO). Mokslų nebaigia dvigubai daugiau imigrantų negu olandų mokinių.

Nepaisant didelio mokslų nebaigusių mokinių skaičiaus, pastaraisiais metais padidėjo imigrantų mokinių srautas į aukštąsias ir aukštesniasias profesines mokyklas. Vis daugiau mokinių mokslus tęsia aukštesniosiose profesinėse mokyklose, be to, vis daugiau imigrantų mokinių priimama į aukštąsias mokyklas. Šiuo metu ne Vakarų kilmės asmenų tarp aukštųjų mokyklų studentų yra 12 proc.

1.2.2. Ankstyvoji intervencija vaikystėje

Ankstyvojo ugdymo (VVE) tikslas – panaikinti mažų vaikų kalbos ir (arba) ugdymo spragas. Ankstyvasis ugdymas yra svarbus Nyderlandų švietimo politikos prioritetas. 2007 metų pavasarį inicijuota pirmoji nacionalinė VVE stebėsenos programa, apimanti 294 savivaldybes. Jos tikslas – išsiaiškinti ankstyvojo ugdymo padėtį naujosios švietimo politikos įgyvendinimo pradžioje. Pirmieji šios programos rezultatai bus panaudoti kaip etaloniniai duomenys, reikalingi ankstyvojo ugdymo politikai pakeisti per artimiausius metus. Kaip sekasi įgyvendinti ankstyvojo ugdymo politiką, rodys į ankstyvąjį ugdymą įtraukta tikslinės grupės dalis ir ugdymo kokybė. Yra užsibrėžtas tikslas per šios Vyriausybės kadenciją pasiekti, kad 2010 metais ne mažiau kaip tris pusdienius per savaitę ankstyvojo ugdymo užsiėmimus lankytų 70 proc. tikslinės grupės vaikų. Lėtai, bet užtikrintai bus daroma pažanga siekiant į ankstyvąjį ugdymą įtraukti visą tikslinę grupę (100 proc.), teikti ankstyvąjį ugdymą tikslinės grupės vaikams keturis pusdienius per savaitę, inicijuoti tris VVE projektus probleminėse keturių didžiausių miestų – Amsterdamo, Hagos, Roterdamo ir Utrechto – apygardose, devyniose rytinio Groningeno savivaldybėse ir daugiau nei dešimtyje kaimiškųjų savivaldybių pietiniame Limburge.

2006–2007 mokslo metais į VVE programas įtraukta šiek tiek daugiau nei pusė (53 proc.) tikslinei grupei priklausančių 2,5–4 metų vaikų. Į programas pavyko įtraukti daugiau negu du trečdalius (67 proc.) tikslinei grupei priklausančių 4–5 metų amžiaus vaikų (pirmokų ir antrokų).

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkio Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Savivaldybės	Priešmokyklinio amžiaus vaikai (2,5–4 metų) (žaidimų grupės ir dienos centrai)			Ankstyvojo mokyklinio amžiaus vaikai (4–5 metų) (pradinės mokyklos)		
	Įtraukta vaikų	Proc.	Tikslinė grupė	Įtraukta vaikų	Proc.	Tikslinė grupė
G-4	7 111	59	12 053	13 051	85	15 354
G-27	5 728	54	10 607	7 873	56	14 059
Vidutinio dydžio savivaldybės (> 30 000)	6 975	49	14 234	13 025	67	19 441
Mažos savivaldybės (< 30 000)	3 438	52	6 611	4 951	54	9 168
Iš viso:	23 252	53	43 505	38 900	67	58 022

7 pav. Ankstyvojo ugdymo paslaugų teikimas tikslinėms grupėms, 2006 m. (Švietimo, kultūros ir mokslo ministerija, 2007).

Vertinant visos šalies mastu, dideliuose miestuose į VVE programas įtraukta daugiau priešmokyklinio ir ankstyvojo mokyklinio amžiaus vaikų negu mažesnėse savivaldybėse. Keturiuose didžiuosiuose miestuose į VVE programą įtraukti tikslinės grupės vaikai ugdymo užsiėmimuose jau dalyvauja keturis, o ne du ar tris pusdienius per savaitę, kaip įprasta mažesnėse savivaldybėse. Nacionalinis vidurkis yra 2,8 pusdienio per savaitę.

75 proc. savivaldybių (beveik) visus žaidimų grupių pedagogus išmokė dirbti pagal VVE programą. VVE politiką taikančiose savivaldybėse daugelis vaikų priežiūros centrų pedagogų vis dar neišmokyti dirbti pagal VVE programą. Dirbti pagal šią programą išmokyta šiek tiek mažiau pradinių mokyklų mokytojų negu ikimokyklinių žaidimų grupių pedagogų. Dienos centrų ir ikimokyklinių žaidimų grupių pedagogai dažniausiai turi MBO lygmens kvalifikaciją. Baigusiujų HBO studijas tarp jų mažai. Ketvirtadalis savivaldybių tvirtina, kad dalyvauja mokymo projekto „Vversterk“ pirmajame etape (2007 m. kovo–birželio mėn.), kiti 35 proc. savivaldybių planuoja dalyvauti vėlesniame šio projekto etape. „Vversterk“ – nacionalinis projektas, kuriuo siekiama gerinti ankstyvojo ugdymo kokybę organizuojant mokymus ir teikiant paramą mokymo specialistams, tiesiogiai ar netiesiogiai dalyvaujantiems ankstyvajame ugdyme: priešmokyklinių žaidimų grupių ir dienos centrų pedagogams, pirmokų ir antrokų mokytojams, institucijų vadovams, vietos valdžios institucijų politikams, mokytojų rengimo institucijų personalui. Du trečdaliai savivaldybių (beveik) visose priešmokyklinėse grupėse ankstyvajam ugdymui skyrė papildomų personalo darbo valandų. Daugelyje savivaldybių užmezgti „VVE ryšiai“, t. y. partnerystės ryšiai tarp tą pačią VVE programą taikančių dienos centrų ar priešmokyklinių žaidimų grupių ir pradinių mokyklų. Apskritai didesnėse savivaldybėse ankstyvojo ugdymo kokybė geresnė negu mažesnėse.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

1.2.3. Mokymosi rezultatai

Švietimo kokybė Nyderlanduose yra aukšto ir patenkinamo lygio. Tokią išvadą 2007 metais padarė Švietimo inspekcija, remdamasi naujausio Nyderlandų švietimo padėties tyrimo duomenimis. Mokiniai realizuoja savo gebėjimus ir galimybes. Daugelyje institucijų dalykų dėstymo kokybė yra aukšta, o pedagoginis klimatas mokyklose – skatinantis. Tėvai patenkinti jų vaikams teikiamo ugdymo kokybe. 2007 metais UNICEF atliktas vaikų gerovės tyrimas parodė, kad olandų vaikai yra laimingiausi vaikai, vertinant išsivysčiusias šalis. Dėl švietimo sistemos Nyderlandų gyventojų išsilavinimo lygis pastaraisiais metais gerėjo (žr. 1.2.1 skyrių). Gerus olandų mokinių mokymosi rezultatus rodo ir tarptautiniai lyginamieji tyrimai. Naujusias tarptautinio vertinimo tyrimas atskleidė tokias tendencijas:

- Tarptautinio studentų vertinimo programos (angl. *Programme for International Student assessment* – PISA), kurios tikslas – išsiaiškinti penkiolikmečių matematikos, skaitymo ir gamtos mokslų gebėjimus 57 šalyse, duomenimis, olandų mokiniai gamtos mokslų srityje surinko vidutiniškai 525 taškus. Tai daugiau negu EBPO vidurkis (500 taškų). Suomijos rezultatai buvo geriausi: šios šalies mokiniai per testą surinko vidutiniškai 563 taškus. Palyginti su 2003 metais, olandų mokinių surinktų taškų vidurkis beveik nepasikeitė.

- Be to, 2006 metų PISA tyrimo duomenys parodė gana aukštus penkiolikmečių olandų rezultatus matematikos srityje. 2006 metais olandų moksleiviai surinko vidutiniškai 531 tašką. Tai daugiau negu EBPO vidurkis (498 taškai). Pagal šį rodiklį Nyderlandai yra trečioje vietoje.

- Pagal 2006 metų PISA tyrimo duomenis, iš skaitymo testo olandų mokiniai surinko vidutiniškai 507 taškus. Tai daugiau negu EBPO vidurkis (491 taškas). Iš tyrime dalyvavusių Europos šalių Nyderlandus pagal taškų vidurkį pralenkė tik Suomija (547 taškai) ir Airija (517 taškų). Nesugebančių gerai skaityti mokinių (PISA tyrimo duomenimis, turinčių 1 arba žemesnį įgūdžių lygį) 2006 metais Nyderlanduose buvo 15,1 proc. Tai mažiau negu EBPO vidurkis (20,2 proc.).

- Tarptautinio skaitymo gebėjimų tyrimo (angl. *Progress in International Reading Literacy Study* – PIRLS), kurio tikslas – išsiaiškinti 9–10 metų amžiaus mokinių skaitymo gebėjimus, duomenimis, šios amžiaus grupės olandų mokiniai surinko vidutiniškai 547 taškus, o tai viršija visų kitų tyrime dalyvavusių šalių taškų vidurkį, kuris yra 500.

Tarptautiniai tyrimai rodo, kad bendri olandų mokinių rezultatai yra geri. Be to, išsamesnė atskirų mokinių rezultatų analizė atskleidė, kad jie nedaug kuo skiriasi, palyginti su kitomis šalimis.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

Pavyzdžiui, PIRLS tyrimo, kuriame gebėjimai pagal surinktus taškus priskiriami aukščiausiajam, aukštam, vidutiniam arba žemam lygiui, duomenimis, daugelio olandų mokinių gebėjimai atitiko vidutinį arba aukštą lygį. Tik 6 proc. olandų mokinių surinko tiek taškų, kad atitiktų aukščiausią lygį, o 8 proc. buvo priskirti žemam lygiui. Pagal aukščiausio lygio skaitymo gebėjimus turinčių mokinių dalį procentais Nyderlandai šiek tiek atsilieka nuo kaimyninių šalių.

Vis labiau juntamas poreikis suteikti palankesnes galimybes pažangiems moksleiviams ir šiuo metu vykdomos kelios politinės iniciatyvos, kuriomis siekiama realizuoti visas mokinių galimybes. Kita politikos sritis, kuriai skiriama daugiau dėmesio siekiant gerinti mokymosi rezultatus, yra raštingumo ir skaičiavimo įgūdžių ugdymas. 2007 metais Švietimo inspekcija nurodė, kad būtina teikti papildomą paramą mokiniams, kurių raštingumo ir skaičiavimo įgūdžiai silpni arba nepakankami. Tais pačiais metais Nyderlandų patariamoji švietimo taryba išskyrė penkias mokinių, kuriems reikalinga papildoma pagalba visoms jų galimybėms realizuoti, grupes:

- žemą kvalifikaciją turinčių olandų vaikai;
- turkų kilmės mokiniai;
- berniukai, kuriems reikia papildomo kalbos įgūdžių ugdymo;
- mergaitės, kurioms reikia papildomo gamtos mokslų, matematikos ir technologijų įgūdžių ugdymo;
- ypač gabūs vaikai, kurie dažnai pritrūksta motyvacijos arba baiminasi nesėkmių.

Šiuo metu vykdomos kelios politinės iniciatyvos, kuriomis siekiama kurti turtingą mokymosi aplinką, padedančią realizuoti visas mokinių galimybes, ypač ugdant raštingumo ir skaičiavimo įgūdžius pradinėse mokyklose.

1.2.4. Būsimų mokytojų rengimas ir kvalifikacijos tobulinimas

Būsimų mokytojų rengimo programos

Nyderlanduose pagrindinei mokytojo kvalifikacijai įgyti reikia ketverių metų. Pradinių klasių mokytojai rengiami aukštojo mokslo institucijose. Jie paruošiami mokyti visų ugdymo programos dalykų ir papildomai – specializacijos dalyko. Į pirminio mokytojų rengimo sritį įeina supažindinimas su specialiuųjų poreikių turinčių mokinių ugdymu. Pagal dabartinę Vyriausybės politiką reikalaujama rengiant mokytojus suteikti daugiau žinių, reikalingų specialiuųjų poreikių turintiems mokiniams ugdyti, tačiau programa perpildyta ir ją papildyti specialiuųjų poreikių programomis nėra taip paprasta. Būsimi mokytojai, turintys vidurinės mokyklos baigimo pažymėjimą (HAVO/VWO) arba profesinio mokslo baigimo diplomą (MBO), studijoms gali rinktis pradinių klasių mokytojų kolegijas. Dėl prastų pirmo kurso būsimų mokytojų rezultatų neseniai buvo įvestas privalomasis matematikos ir kalbos testas. Analizė atskleidė, kad didelė būsimų pradinių klasių mokytojų dalis nesugebėjo tinkamai atlikti matematikos užduočių.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Todėl dabar, baigę pirmą kursą, būsimi mokytojai privalo išlaikyti testą. Antraip jie negali tęsti studijų. Kita iniciatyva pradinių klasių mokytojų rengimo srityje yra akademinis mokytojų rengimo kursas. Siekiant paskatinti akademinį užmojų turinčius studentus papildyti mokytojų gretas ir padidinti mokytojų akademinį potencialą, imtasi iniciatyvų pradinių klasių mokytojų rengimo kursą pradėti dėstyti akademinio lygiu. Pavyzdžiui, Utrechto universitete VWO absolventams dėstomas kursas apima ir pradinių klasių mokytojų rengimo programą, ir edukologijos mokslą.

Nors papildoma specialiojo ugdymo mokytojų rengimo programa yra laisvai pasirenkama, daugelis specialiojo ugdymo mokytojų renka dvejų metų trukmės neakivaizdines studijas. Kursas orientuotas ir į teoriją, ir į praktiką, darant prielaidą, kad mokiniai jau įtraukti į švietimo sistemą. Išskiriamos kelios specializacijos sritys: regėjimo negalią turinčių mokinių ugdymas, elgesio problemų turinčių mokinių ugdymas, protinę negalią turinčių mokinių ugdymas, atsilikimo išlyginimo mokymas, peripatetinis mokymas. Vis daugiau paprastų mokyklų mokytojų siekia gauti specialiojo ugdymo pažymėjimą.

Būsimi vidurinių mokyklų mokytojai gali įgyti dvejų tipų kvalifikaciją:

- žemesniojo vidurinio ugdymo kvalifikaciją. Tai vadinamoji antrosios kategorijos kvalifikacija, suteikianti mokytojams teisę dėstyti pirmuosius tris HAVO ir VWO kursus ir visus vidurinio profesinio mokymo (VMBO/MBO) kursus. Šio lygmens studijas organizuoja aukštojo mokslo institucijos;

- visapusišką kvalifikaciją. Tai pirmosios kategorijos kvalifikacija, suteikianti mokytojams teisę dėstyti visus vidurinio ugdymo kursus. Studijas pirmosios kategorijos kvalifikacijai įgyti organizuoja aukštojo mokslo (HBO) institucijos ir universitetai. Galima rinktis studijuoti bendruosius, meno, techninius arba žemės ūkio dalykus. Studentai privalo pasirinkti vieną specializacijos dalyką, o kursas padeda įgyti reikiamo lygio kompetenciją (žr. toliau). Universitetai diplomantams organizuoja magistrantūros studijas. Studentai gali rinktis mokytojų rengimo magistrantūros studijas arba jas pradėti dar tuo metu, kai siekia bakalauro laipsnio. Studijos organizuojamos visų mokymo dalykų, įtrauktų į vidurinio ugdymo programą, srityje.

Bendrieji mokytojų kompetencijos metmenys

Nyderlandų vyriausybė turi konstitucinę pareigą užtikrinti aukštos kokybės švietimą kiekvienam. Tuo tikslu Nyderlandų parlamentas 2004 metų vasarą priėmė Švietimo profesijų įstatymą. Šio įstatymo, kuris sutrumpintai vadinamas „BIO-Act“, pagrindinis tikslas yra užtikrinti, kad pedagoginis personalas – mokytojai, pagalbinis personalas, mokyklų direktoriai – būtų ne tik kvalifikuoti, bet ir kompetentingi.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Tam tikslui buvo parengtos mokytojų kompetencijos kategorijos ir reikalavimai, o pagalbiniam personalui ir (pradinių) mokyklų direktoriams jie dar rengiami. Mokytojų kompetencijos reikalavimus patvirtino Vyriausybė, jie įsigaliojo 2006 m. rugpjūčio mėn. Mokyklos privalo priimti į darbą kompetentingus darbuotojus, o vėliau – padėti jiems ne tik išlaikyti aukštą kompetencijos lygį, bet ir toliau jį kelti. Mokytojų rengimo kolegijos savo programose šias kompetencijos kategorijas naudoja kaip gaires. Išskiriamos trys kompetencijos reikalavimų grupės: 1) reikalavimai pradinių klasių mokytojams, 2) reikalavimai vidurinių ir profesinių mokyklų mokytojams ir 3) reikalavimai aukštesniojo bendrojo vidurinio ugdymo (HAVO) paskutinių dviejų kursų mokytojams ir ikiuniversitetinio ugdymo (VWO) paskutinių trijų kursų mokytojams. Visos trys grupės skiriasi nedaug. Iš esmės Nyderlanduose visi mokytojai privalo turėti vienodą pagrindinę kompetenciją. Kompetencijos reikalavimų metmenyse nurodyta, kad mokytojai turi vykdyti keturias profesines funkcijas: i) tarpasmenę, ii) pedagoginę, iii) organizacinę ir iv) mokymo dalyko bei mokymo metodų specialisto. Šias profesines funkcijas mokytojas atlieka keturiuose skirtingose srityse, būdingose mokytojo profesijai: a) darbas su mokiniais, b) darbas su kolegomis, c) darbas mokyklos aplinkoje ir d) darbas tobulinant savo kompetenciją. Metmenyse yra nustatyti kompetencijos reikalavimai kiekvienai iš šių funkcijų kiekvienoje iš išvardytų situacijų (žr. www.lerarenweb.nl/english).

Kvalifikacijos tobulinimas

2006 m. birželio 30 d. OCW ministras pasirašė susitarimą su švietimo sektoriaus darbdavių ir darbuotojų asociacijomis dėl profesionalizacijos ir paramos pradinio ir vidurinio ugdymo pedagogams. Pasirašius šį susitarimą, nuo 2006 m. rugpjūčio 1 d. pradinės ir vidurinės mokyklos gauna papildomų išteklių pedagoginio personalo profesionalizacijai ir paramai užtikrinti. Svarbiausias susitarimo tikslas – didinti mokyklų mokytojų ir kito pedagoginio personalo tolesnio tobulinimosi galimybes. Šis dokumentas apima susitarimus dėl kompetencijos reikalavimų atitikimo, mokymo ir profesionalizacijos, kaip numatoma Švietimo profesijų įstatyme ir Kompetencijos aplanke. Šie susitarimai smulkiau išdėstyti decentralizuotose kolektyvinėse darbo sutartyse.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkė Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

1.3. Švietimo sistemos vaidmuo kovojant su skurdu ir socialine bei kultūrine atskirtimi

Švietimas laikomas svarbia priemone kovoje su skurdu ir socialine bei kultūrine atskirtimi. Švietimas atviras visiems mokiniams, jis pabrėžia lygybę, suteikia kiekvienam mokiniui vienodas galimybes lavėti ir dalyvauti visuomenėje, skatina socialinę integraciją ir sanglaudą. Siekiant įgyvendinti šiuos principus imtasi tam tikrų politinių priemonių:

1. Privalomasis ugdymas yra nemokamas. Papildomai veiklai (pavyzdžiui, šventėms, ekskursijoms) finansuoti mokyklos turi teisę prašyti savanoriškos tėvų paramos, bet tai neturi būti kliūtis priimti mokinius į mokyklą.

2. Vykdoma tam tikra politika, kurios tikslas – parūpinti mokykloms papildomų išteklių ir personalo, turinčių padėti prastesnes mokymosi sąlygas turintiems mokiniams pagerinti mokymosi rezultatus ir karjeros perspektyvas (žr. 1.1.4 skyrių).

3. Pagal naujausią paramos palankių sąlygų neturintiems mokiniams politiką savivaldybės kartu su mokyklų valdybomis ir vaikų priežiūros įstaigomis privalo parengti vietinę švietimo darbotvarkę. Šioje darbotvarkėje mokyklų valdybos, vietos valdžios institucijos ir vaikų priežiūros įstaigos aptaria ir nusprendžia, kaip būtų galima geriausiai šalinti mokymosi kliūtis ir segregaciją švietimo srityje (t. y. didelį etninių mažumų arba olandų mokinių susitelkimą tam tikrose mokyklose).

4. Svarbiausias politikos prioritetas – stengtis įveikti mokyklos palikimo pirma laiko problemą. Nacionalinis tikslas yra per 2002–2012 metų laikotarpį perpus sumažinti pirma laiko per metus mokyklą paliekančių mokinių skaičių (žr. 1.2.1 skyrių).

5. Laiku išsiaiškinti, kurie maži vaikai galbūt neturi palankių sąlygų, ir įtraukti į priešmokyklinę grupę kuo daugiau vargingų šeimų vaikų, kuriems kyla rizika susidurti su mokymosi ir kalbos kliūtimis (žr. 1.2.2 skyrių).

6. Skatinamas bendruomenės mokyklų kūrimas. Šios mokyklos bendradarbiauja su kitomis socialinėmis tarnybomis (pavyzdžiui, policijos, sveikatos priežiūros, socialinio aprūpinimo tarnybomis), taip pat su sporto ir kultūros institucijomis, siekdamas gerinti mokinių ugdymosi galimybes. Už bendruomenės mokyklas atsakingos šalies savivaldybės siekia iki 2010 metų bendruomenės mokyklų skaičių padidinti iki 1200 (žr. 2.4.4 skyrių).

7. Siekiant skatinti socialinę integraciją ir mokinių dalyvavimą visuomenėje, į Pradinio ugdymo įstatymą ir Vidurinio ugdymo įstatymą neseniai įtraukta papildoma nuostata, įpareigojanti mokyklas teikti tokį švietimą, kuris „skatintų aktyvų pilietiškumą ir socialinę integraciją“. Dabar abiejuose įstatymuose konkrečiau nurodyta, kad švietimas turi sudaryti mokiniams sąlygas susipažinti su įvairia kultūrine savo bendraklasių patirtimi (žr. 2.1.2 skyrių).

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

<...>

2. Integracinis švietimas: kelyje į ateitį

2.1. Metodai, apimtis ir turinys

2.1.1. Integracinio švietimo vizija

Svarbios Nyderlandų švietimo sistemos ypatybės – lygybė ir teisingumas. Švietimo sistemos politikos tikslas – siekti visų mokinių integracijos. Tai įrodo švietimo prieinamumas. Mokyklą lanko beveik visi 5–14 metų amžiaus vaikai (99 proc.). Visi vaikai gauna vienodą pagrindinį ugdymą. Pradinėse ir žemesniojo vidurinio ugdymo mokyklose visi mokiniai siekia tų pačių pagrindinių tikslų. Mokiniam teikiama individuali pagalba, kad jie realizuotų visas savo galimybes.

Integracinis požiūris akivaizdus ir specialiojo ugdymo srityje. Per pastarąjį dešimtmetį vis daugiau vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, integruojami į paprastas mokyklas. Šios politikos tikslas – mažinti specialiosiose mokyklose besimokančių specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių skaičių ir didinti jų integraciją į paprastas mokyklas. Pabrėžiama, kad svarbu kuo plačiau spręsti įvairovės paprastose mokyklose klausimą ir skatinti regiono mokyklų bendradarbiavimą.

Kitas svarbus klausimas šalyje – kokybiškas švietimas visiems asmenims, ypač specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams ir studentams, nepriklausomai nuo to, kur jie mokosi: specialiojoje ar paprastoje mokykloje. Vis didesnis dėmesys teikiamas mokymosi rezultatams, ypač raštingumo ir skaičiavimo įgūdžių srityje. Be mokinių gerovės, vis daugiau dėmesio skiriama pažinimo raidai. Pasielkiant įvairias politikos priemones, ir paprastoms, ir specialiosioms mokykloms teikiama parama, kad jos suteiktų viską, ko reikia, norint užtikrinti kuo aukštesnę specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių kvalifikaciją. Politikos arenoje imtasi užduoties gerinti vidurinio, profesinio ir aukštojo mokslo prieinamumą (fizine ir ugdymo programų prasme).

Be to, integraciniame švietime raginama mokyklose kurti teigiamą atmosferą, kurioje vyrautų palankus požiūris į socialinę ir kultūrų įvairovę. Kitas svarbus Nyderlandų švietimo siekis – bendrumo ir priklausomumo, kaip svarbių vertybių, skatinimas. Aktualūs dabartinių politinių diskusijų klausimai – socialinės sanglaudos stiprinimas ir aktyvaus pilietiškumo skatinimas. Pagal politikos nuostatas mokymo procese turi būti atsižvelgiama į faktą, kad mokiniai auga daugiakultūroje visuomenėje. Į Pradinio ugdymo įstatymą (WPO) ir Vidurinio ugdymo įstatymą (WVO) neseniai įtraukta papildoma nuostata, kad pradinis ir vidurinis ugdymas turi „skatinti aktyvų pilietiškumą ir socialinę integraciją“.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

Kitas nuolat diskutuojamas klausimas – politinis idealas siekti, kad mokyklose mokytųsi dabartinę daugiakultūrę olandų visuomenę atspindintis kontingentas. Kai kuriose mokyklose mokinių kontingentas įvairus, tačiau yra daugybė tokių, kuriose didžioji dalis mokinių – olandai. Šiuo metu 15 proc. etninėms mažumoms priklausančių mokinių daugiausia gyvena didžiuosiuose šalies miestuose. Šiuose miestuose pusė mokyklų turi daugiau nei 50 proc. imigrantų mokinių, o 30 proc. mokyklų šių mokinių turi daugiau nei 80 proc. Nerimaujama, kad imigrantų ir olandų mokinių integracijos stoka kliudys jų socialinei integracijai visuomenėje ir neprisidės prie socialinės sanglaudos. Tačiau kadangi tėvai gali laisvai pasirinkti, kurioje mokykloje mokysis jų vaikas, mokyklų kultūrinį kontingentą reguliuoti sunku. Kita kliūtis spręsti šį klausimą yra denominacinių mokyklų teisė atsisakyti priimti mokyti vaikus, nepritariančius ideologijai ar religijai, kuria grindžiama mokymo programa toje mokykloje.

2.1.2. Uždaviniai, įgyvendintini siekiant užtikrinti švietimo ir socialinę integraciją

Sektorių bendradarbiavimo stiprinimas

Švietimas vaidina svarbų vaidmenį siekiant socialinės integracijos. Švietimo indėlis kuriant atviresnę visuomenę yra svarbus, bet ne visa lemiantis. Svarbu užtikrinti ryšį su kitomis politinėmis sferomis, pavyzdžiui, užimtumo ir socialinių reikalų. Nyderlandų švietimo sistemoje sektorių bendradarbiavimas vis aktyvesnis, o ateityje turėtų būti dar labiau stiprinamas.

Specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai

Vienas iš Nyderlandų švietimo sistemoje įgyvendintinų uždavinių – sumažinti į specialiąsias mokyklas perkeliamų specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių skaičių. 2007 metais iš paprastų pradinė mokyklų į specialiąsias perkelta apie 8600 mokinių. Pastaraisiais metais mokinių, perkeliamų iš paprastų pradinė mokyklų į specialiąsias ir specialiąsias vidurines mokyklas, skaičius išliko gana stabilus. Daugėja pradinukų, lankančių paprastas mokyklas, kuriose teikiama peripatetinė specialiosios (vidurinės) mokyklos priežiūra. 2003 metais specialiųjų (vidurinių) mokyklų priežiūra buvo teikiama apie 9600 mokinių, besimokančių paprastose pradinėse mokyklose. Iki 2007 metų šis skaičius išaugo iki maždaug 21 200. Be to, mokiniai, turintys teisę mokytis specialiojo arba specialiojo vidurinio ugdymo mokyklose, vis dažniau priimami mokytis į paprastas vidurines mokyklas, kuriose teikiama peripatetinė specialiosios (vidurinės) mokyklos priežiūra.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Per 2003–2007 metus mokinių, besimokančių paprastose vidurinėse mokyklose, kuriose teikiama peripatetinė priežiūra, skaičius nuo 4300 padidėjo iki daugiau nei 14 400. Svarbiausias uždavinys – sumažinti elgesio sunkumų turinčių mokinių, perkeliama į 4 kategorijos mokyklas, skaičiaus augimą.

Dėl dabartinės politikos, kuria siekiama daugiau mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, integruoti į paprastas mokyklas, tenka rengti specialiai pritaikytas ugdymo programas. Tai iš mokyklų ir mokytojų reikalauja daug pastangų (van Leeuwen, 2008). Svarbu suvokti, kad ugdymo programas mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, mokyklos rengia ir įgyvendina nevienodai, be to, šiame procese dirba ir atsakomybę už jį prisiima skirtingi žmonės. Taip pat skiriasi mokytojų žinios, įgūdžiai ir pažiūros. Nevienodi ir mokiniai, turintys specialiųjų ugdymosi poreikių. Siekiant stiprinti mokytojo vaidmenį gerinant specialiųjų poreikių turinčių mokinių ugdymą ir socialinę integraciją, reikia skatinti ir ugdymo programų, ir mokyklų, ir mokytojų tobulėjimą.

Kultūrų įvairovė

Kitas integracinio švietimo uždavinys – sukurti tokią mokymosi aplinką, kurioje vyrautų palankus požiūris į kultūrų įvairovę ir būtų atsižvelgiama į įvairią socialinę ir kultūrinę mokinių patirtį. Didėjanti kultūrų įvairovė mokyklose kelia joms ir mokytojams du svarbius uždavinius: i) plėtoti tokį švietimą, kuris atitiktų įvairią socialinę ir kultūrinę patirtį turinčių ir iš įvairių šeimų atkeliavusių mokinių ypatingus mokymosi poreikius ir interesus, ii) plėtoti ir stiprinti tarp mokinių palankius tarpkultūrinius ryšius. Dėl pirmojo uždavinio sukurti veiksmingą mokymosi aplinką, kurioje būtų atsižvelgiama į įvairią kultūrinę patirtį, mokytojai turi žinoti mokinių kultūrinius skirtumus ir kaip jie lemia mokinių mokymosi poreikius. Tyrimai rodo, kad daugelis mokytojų tolerantiškai savo mokinių etnokultūrinei įvairovei (Derriks ir Ledoux, 2002). Tačiau jie ne visada jaučiasi esą tinkamai pasirengę teigiamai spręsti su kultūrų įvairove susijusių klausimų. Mokytojai norėtų daugiau sužinoti: i) apie savo mokinių kultūrinę patirtį, ii) koks diferencijavimas tinkamiausias siekiant pasirūpinti įvairią kultūrinę ir kalbinę patirtį turinčių mokinių ypatingais mokymosi poreikiais ir interesais, iii) koks tarpkultūrinis ugdymas tinkamiausias, kad mokiniai užmegztų teigiamus tarpkultūrinius ryšius, iv) kaip svarstyti moralinius klausimus, susijusius su tvirtais kultūriniais ir religiniais idealais ir įsitikinimais (Thijs ir Berlet, 2008).

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

Socialinės integracijos ir sanglaudos skatinimas

Į Pradinio ugdymo įstatymą ir Vidurinio ugdymo įstatymą neseniai įtraukta papildoma nuostata, kuria mokyklos įpareigojamos teikti tokį švietimą, kuris skatintų aktyvų pilietiškumą ir socialinę integraciją.

Aktyvus pilietiškumas reiškia piliečių norą būti visuomenės dalimi ir aktyviais jos nariais. Socialinė integracija reiškia piliečių dalyvavimą visuomenėje, nepriklausomai nuo jų etninės ar kultūrinės patirties (o tai ir yra socialinė integracija), taip pat dalyvavimą visuomenėje ir jos institucijose ir dar – Nyderlandų kultūrinių reiškinių pažinimą ir dalyvavimą juose.

Mokyklų užduotis remti ir skatinti aktyvų pilietiškumą ir socialinę integraciją išdėstyta keliose teisinėse nuostatose, kaip ši:

„Švietimas:

a) prasideda nuo prielaidos, kad mokiniai auga daugiaformėje visuomenėje,

b) siekia skatinti aktyvų pilietiškumą ir socialinę integraciją,

c) yra orientuotas į mokinių žinojimą apie ir supažindinimą su įvairia bendraklasių kilme ir kultūromis.“

Kaip ir mokymo dalykų atveju, mokyklos gali savo nuožiūra spręsti, kaip į ugdymo programą integruoti pilietiškumo ugdymą. Mokyklos Švietimo inspekcijai praneša, kokius tikslus ir veiklą pasirinko aktyviam pilietiškumui ir socialinei integracijai skatinti. Švietimo inspekcija turi teisę stebėti ir vertinti.

Naujausio Nyderlandų švietimo inspekcijos tyrimo (2007 m.) duomenimis, daugelis mokyklų jau ėmėsi skatinti aktyvų pilietiškumą ir socialinę integraciją. Nors norai dideli ir kuriama daug iniciatyvų, kartais dar trūksta platesnės vizijos ir sistemingo būdo siekti užsibrėžtų tikslų. Ateityje būtina toliau tobulinti pilietiškumo ugdymą ir ieškoti veiksmingesnių būdų.

Olandų kalbos įgūdžių lavinimas

Pagrindiniai kalbos įgūdžiai laikomi būtina dalyvavimo ir integracijos visuomenėje sąlyga. Todėl visų mokinių kalbos įgūdžių gerinimas laikomas svarbiu siektinu švietimo tikslu. Vis didesnis dėmesys skiriamas olandų kalbos mokymui; neseniai panaikintos galimybės remti mažumų kalbų ir kultūrų ugdymą. Mokykloms skiriama papildomo personalo ir išteklių, kad būtų padedama mokiniams, turintiems prastesnius olandų kalbos įgūdžius. Pradinėse klasėse ypač didelių spragų šioje srityje turintiems mokiniams teikiama atskira pagalba. Nedidelės mokinių grupelės intensyviai mokomos kalbos vadinamosiose atotrūkio mažinimo klasėse. Išskiriami trys atotrūkio mažinimo klasių tipai:

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

- atskiros viso darbo krūvio klasės, kuriose mokiniai kalbos mokomi visą mokslo dieną vienerius metus;
- dalinio darbo krūvio klasės (dažnai įsteigiamos paprastose mokyklose), kuriose mokiniai kalbos mokomi po keletą valandų įprastu pamokų metu;
- papildomojo ugdymo klasės, kuriose mokiniai mokomi po pamokų.

Ankstyvoji intervencija vaikystėje

Kitas svarbus uždavinys siekiant skatinti integracinį švietimo pobūdį – stiprinti ankstyvąją intervenciją vaikystėje. Stengiamasi kuo daugiau vaikų, kurie galbūt turi prastesnes mokymosi sąlygas, įtraukti į ankstyvojo ugdymo programas. Į VVE programas Vyriausybė siekia įtraukti visus šiai rizikos grupei priklausančius vaikus (žr. 1.2.2 skyrių).

Mokyklą pirma laiko paliekantys asmenys

Nepaisant visų pastaraisiais metais įdėtų pastangų, mokyklą pirma laiko paliekančių asmenų skaičius šalyje vis dar kelia susirūpinimą. Kaip jau minėta 1.2.1 skyriuje, 2006–2007 metais mokyklą pirma laiko paliko 53 100 mokinių, kurių daugelis buvo ne Vakarų kilmės. Mokyklą pirma laiko paliekančių asmenų skaičiaus mažinimas yra svarbus Nyderlandų švietimo politikos prioritetas.

2.1.3. Su integracinio švietimo klausimais susijusios teisinės ir reguliavimo sistemos

Nyderlanduose veikia kelios teisinės ir reguliavimo sistemos, skirtos integraciniam švietimo sistemos pobūdžiui užtikrinti, tarp jų šios:

- Kiekvienas turi teisę į mokslą. Pareiga lankyti mokyklą nustatyta 1969 m. Privalomojo švietimo įstatyme. Kiekvienas vaikas, kai jam sukanka penkeri, privalo pradėti lankyti mokyklą ir dalyvauti visų dalykų pamokose nuo pirmos kito mėnesio mokslo dienos. Tačiau kone visi vaikai mokyklą pradeda lankyti ketverių metų amžiaus. Vaikai privalo lankyti mokyklą ir dalyvauti visų dalykų pamokose dvylika ištusių mokslo metų ir ne trumpiau kaip iki pabaigos tų mokslo metų, kuriais jiems sukanka šešiolika.

- Nuo 1995 metų savivaldybės privalo registruoti jaunesnius nei 23 metų amžiaus pirma laiko mokyklą palikusius asmenis ir koordinuoti regioninę politiką šiuo klausimu. 2001 metais Parlamentas priėmė (pirma laiko mokyklą paliekančių asmenų) regioninės registracijos ir koordinavimo įstatymo projektą. Į šį įstatymo projektą buvo įtrauktos pataisos, kuriomis buvo siekiama užkirsti kelią mokyklos metimui ir spręsti šią problemą įprastose ir specialiosiose vidurinėse mokyklose, taip pat vidurinio profesinio ugdymo ir suaugusiųjų bendrojo vidurinio mokymo įstaigose. Pagrindinis to tikslas – siekti, kad visi jaunuoliai mokyklą paliktų turėdami pagrindinės kvalifikacijos pažymėjimą.

- 2007 m. rugpjūčio mėn. Privalomojo švietimo įstatyme buvo padaryta pataisa, kuria nustatyta, kad mokiniai privalo ne tik iki 16 metų lankyti mokyklą, bet ir įgyti pagrindinę kvalifikaciją, t. y. gauti HAVO, VWO arba 2 lygmens MBO pažymėjimą.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkė Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

16–18 metų amžiaus jaunuoliai, kurie yra baigę privalomojo ugdymo programą, bet dar neįgiję minėtos pagrindinės kvalifikacijos, privalo toliau lankyti mokyklą ir mokytis visą mokslo dieną arba mokslus derinti su darbu. Šio privalomojo mokslo termino pratęsimo tikslas – užtikrinti, kad visi jaunuoliai būtų gerai parengiami darbo rinkai.

- Į Pradinio ugdymo įstatymą ir Vidurinio ugdymo įstatymą neseniai įtraukta papildoma nuostata, kurioje teigiama, kad pradinės ir vidurinės mokyklos turėtų „skatinti aktyvų pilietiškumą ir socialinę integraciją“.

- Nuo 2006 m. rugpjūčio 1 d. pradinio ugdymo srityje pradėjo veikti nauja su finansavimu susijusi svorio koeficientų sistema, pagal kurią atsižvelgiama tik į mokinių tėvų išsilavinimo lygį. Pagal šią svorio koeficientų sistemą mokykloms skiriama papildomų išteklių ir darbuotojų, kad jos galėtų padėti mokiniams, galbūt turintiems prastesnes mokymosi sąlygas. Pagal šią sistemą taikomi du svorio koeficientai: 0,3 – mokiniams, kurių tėvai turi ne didesnę kaip IBO (žemesniojo profesinio mokymo) arba VBO (ikiprofesinio ugdymo) kvalifikaciją, ir 1,2 – mokiniams, kurių vienas iš tėvų turi tik pradinį išsilavinimą, o kitas – ne didesnę kaip IBO arba VBO kvalifikaciją.

- Nuo 1998 metų mokyklos, skirtos vaikams, turintiems mokymosi ir elgesio sunkumų (LOM), ir vaikams, turintiems vidutinių mokymosi sunkumų (MLK), pertvarkytos į specialiąsias pradines mokyklas (SBAO). Dabar šių mokyklų veiklą reglamentuoja Pradinio ugdymo įstatymas.

- 1998 metais VBO ir MAVO sujungti į VMBO. Tuo pačiu metu mokymosi paramos sritis (LWOO) įgavo labiau apibrėžtą formą. 1998-aisiais prie šios srities prijungtas IVBO. Be to, inicijuotos praktinio mokymo programos (PRO). Pasikeitus praktinio mokymo programoms ir mokymosi paramos sričiai, specialiosios vidurinės mokyklos ir specialiosios vidurinės mokyklos, skirtos vaikams, turintiems vidutinių mokymosi sunkumų (VSO/MLK), prijungtos prie paprastų vidurinių mokyklų. 1998 m. gegužės 28 d. priimtas įstatymas, kuriuo reikalaujama, kad visos SVO/LOM ir SVO/MLK mokyklos susijungtų su paprastomis vidurinėmis mokyklomis arba būtų pertvarkytos į praktinio mokymo institucijas (PRO) ar specialiojo ugdymo centrus (OPDC).

- 1998 metais priimtas Ekspertizės centrų įstatymas. Įsteigti regioniniai ekspertizės centrai (REC), t. y. rajono specialiųjų mokyklų ir specialiųjų vidurinių mokyklų konsorciumai. Ekspertizės centrų įstatyme tvirtinama, kad mokiniai turi teisę į specialųjį ugdymą, jeigu atitinka tam tikrus kriterijus (žr. 1.1.1 skyrių). Jie daugiausia grindžiami dabartine praktika.

- 2003-iaisiais pakeista specialiųjų poreikių turinčių mokinių švietimo finansavimo sistema. Anksčiau galiojusią į pasiūlą orientuoto finansavimo sistemą pakeitė sistema, kai priemonės yra persiunčiamos asmeniui, kuriam reikalingos atitinkamos paslaugos, taigi įsigaliojo į paklausą orientuoto finansavimo sistema.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

Ši politika vadinama kuprinės politika: mokiniai finansavimą tarsi atsineša kartu į pasirinktą mokyklą (žr. skyrių apie integracijos gerinimą). Jeigu mokinys atitinka kriterijus, nustatytus vadinamajam su mokiniu susietam biudžetui, tėvai ir mokinys gali rinktis mokyklą – specialiąją ar paprastą – ir dalyvauti sprendžiant, kaip geriausiai panaudoti lėšas siekiant patenkinti specialiuosius mokinio poreikius. Ši sistema išsigaliojo pradinėse, vidurinėse ir profesinėse mokyklose. 2007 metais pakeistas Vienodo traktavimo, nepriklausomai nuo negalios ar lėtinės ligos, įstatymas. Iki to laiko šis įstatymas galiojo tik įsidarbinimo, pragyvenimo ir profesinio ugdymo srityse. Nuo 2009 metų jis galios ir pradiniam bei viduriniam ugdymui.

- Nyderlandai pasirašė keletą tarptautinių susitarimų dėl integracinio švietimo, tarp jų Tarybos rezoliuciją dėl neįgalių vaikų ir jaunuolių integracijos į įprastą švietimo sistemą (1990 m.), Salamankos deklaraciją (1994 m.) ir JT Neįgaliųjų teisių konvenciją (2006 m.).

2.2. Viešoji politika

2.2.1. Atskirties ir įtraukties rodikliai ir dimensijos

Faktiškai visi 5–15 metų amžiaus vaikai lanko mokyklą (žr. 1.2.1 skyrių). Į mokyklą priimama 99 proc. vaikų, tai reiškia, kad jokios realios atskirties nėra. Nors lankomumo prasme atskirties ir nėra, susirūpinimą kelia galima atskirtis mokymosi rezultatų prasme. Susirūpinimą dėl galimos mokinių atskirties kelia šios sritys: vaikų, galbūt turinčių prastesnes mokymosi sąlygas, dalyvavimas ankstyvojo ugdymo programose, mokyklą pirma laiko paliekančių asmenų skaičius ir specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių dalyvavimas pagrindinės krypties švietime. Nors mokyklą lanko beveik visi vaikai, ne visi jie integruojami į paprastą mokyklą. Nyderlandų švietimo sistemoje specialiųjų ugdymosi poreikių turintys mokiniai gali lankyti paprastą arba specialiąją mokyklą. Kai kalbama apie atskirties problemas Nyderlanduose, jos dažnai reiškia specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių nukreipimą į specialiąsias mokyklas ir ugdomosios bei socialinės šių mokinių integracijos paprastose mokyklose laipsnį.

Integracinei švietimo politikai atskleisti naudojami atitinkami rodikliai ir duomenys, tarp jų:

- mokyklos nelankančių 5–18 metų amžiaus mokinių skaičius;
- į specialiąsias mokyklas nukreiptų mokinių skaičius;
- visų mokinių – besimokančių ir paprastose, ir specialiosiose mokyklose – mokymosi rezultatai;

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkio Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

- vaikų, turinčių prastesnes mokymosi sąlygas, bet nedalyvaujančių ankstyvojo ugdymo programose, skaičius;
- mokyklą pirma laiko palikusią jaunesnių nei 23 metų amžiaus asmenų skaičius;
- mokyklą pirma laiko palikusią, nespėjusią įgyti pagrindinės kvalifikacijos, asmenų skaičius;
- nacionalinių ir tarptautinių lyginamųjų tyrimų duomenys (PISA, PIRLS ir kt.).

2.2.2. Nuo atskirties neapsaugotos grupės

Švietimo prieinamumo ir mokyklos lankymo požiūriu atskirtis Nyderlanduose nėra aktualus klausimas. Privalomajame ugdyme dalyvauja beveik visi vaikai. Tiems vaikams, kuriems sunku lankyti mokyklą dėl judumo ar fizinės būklės (pavyzdžiui, keliautojų ir romų, baržų valtininkų, prieglobsčio prašytojų ir ligotiesiems vaikams) sudaromos specialios sąlygos, siekiant juos paskatinti ir suteikti galimybę lankyti mokyklą lankstesniu būdu. Specialiųjų poreikių turintys mokiniai mokyklą gali rinktis iš įvairių variantų: nuo specialios atskiros mokyklos, skirtos specialiųjų poreikių turintiems vaikams, iki visiškai integruotos paprastos mokyklos, kurioje jiems bus suteiktas tinkamas ugdymas. Paprastas mokyklas lankančių specialiųjų poreikių turinčių mokinių skaičius auga. Tačiau kyla klausimas, ar paprastoje mokykloje jiems tikrai užtikrinamas integruotas ugdymas. Nors fizinė integracija ir vyksta, abejotina, ar mokyklos visada pajėgios šiems mokiniams garantuoti pageidaujamą ugdomąją ir socialinę integraciją.

Tyrimai atskleidė, kad paprastų mokyklų mokytojai nėra tikri, ar patenkina šių mokinių specialiuosius ugdymosi poreikius, ypač kai kalbama apie elgesio problemas ir (rimtas) mokymosi problemas (van Leeuwen, 2007).

Nors, kalbant apie švietimo prieinamumą ir mokyklos lankymą, atskirties problemos ir nėra, susirūpinimą kelia tai, ar visiems mokiniams suteikiamos lygios galimybės baigti privalomojo ugdymo programą gerais rezultatais ir vienodos socialinio ir ekonominio judumo galimybės. Šiuo požiūriu aktualios toliau išvardytos mokinių grupės:

- mokyklą pirma laiko paliekantys mokiniai;
- privalomojo ugdymo programą baigę, bet pagrindinės kvalifikacijos neįgiję mokiniai;
- mokiniai, baigę privalomojo ugdymo programą, bet nerealizavę visų savo galimybių ir pasiekę prastesnių rezultatų, negu leidžia gabumai (žr. 1.2.3 skyrių);
- mokiniai, kurie savo mokymosi rezultatais atsilieka nuo kitų ir kuriems sunku pasiekti lygį, nustatytą pagrindiniuose tiksluose ir egzaminuose. Tai ypač pasakytina apie vaikus, kurių tėvai turi ne aukštesnį nei pradinį arba žemesnį (iki)profesinį išsilavinimą arba yra ne Vakarų kilmės (žr. 1.2.1 skyrių);

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

- mokiniai, besimokantys prasčiau, negu leidžia gabumai (žr. 1.2.3 skyrių);
- specialiųjų poreikių turintys mokiniai, kaip minėta pirmiau.

2.2.3. Švietimo reformos, padedančios įgyvendinti integracinį švietimą

Imtasi keletą politinių priemonių siekiant skatinti integracinį švietimą visiems. Iš jų paminėtinos:

- Politika „Tinkamas švietimas“, kurioje mokyklų valdybos įpareigojamos kiekvienam mokiniui suteikti tokią priežiūrą, kokios jam reikia, pasitelkiant regioninį bendradarbiavimą.
- Svorio koeficientų sistema, pagal kurią mokyklos gauna papildomų lėšų, kad galėtų padėti prastesnes mokymosi sąlygas turintiems mokiniams, ypač raštingumo ir skaičiavimo įgūdžių lavinimo srityje.
- Reformos, kurių tikslas – didinti mokinių dalyvavimą ankstyvojo ugdymo programose (VVE).
- Politinės iniciatyvos, kuriomis siekiama gerinti švietimo kokybę visiems mokiniams.
- Politika, kurios tikslas – mažinti pirma laiko mokyklą paliekančių mokinių skaičių.

Plačiau apie tai skaitykite 1.1.5 ir 1.2 skyriuose.

2.3. Sistemos, ryšiai ir perėjimas

2.3.1. Pagrindinės integracinio švietimo kliūtys

Nors švietime pabrėžiama kokybė ir siekis suteikti visiems mokiniams lygias galimybes ugdytis ir dalyvauti visuomenėje, būsimas socialinis ir ekonominis studentų judumas priklauso ir nuo jų socialinės bei ekonominės aplinkos. Socialinė nelygybė – aktuali Nyderlandų visuomenės problema. Šioje visuomenėje yra pažeidžiamų grupių, kurių nariams socialinis dalyvavimas – sunkus uždavinys dėl jų ekonominės ir (arba) socialinės padėties.

Kita integracinio švietimo įgyvendinimo kliūtis – didėjantis specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių skaičius. Ir specialiosiose, ir paprastose mokyklose akivaizdžiai padaugėjo mokinių, turinčių socialinių bei emocinių ir (arba) elgesio problemų (van Dijk, Slabbértje ir Maarschalkerweerd, 2007). Viena iš bėdų – mokyklų ir mokytojų nenoras integruoti šiuos vaikus į savo klases, taip pat nepakankamos galimybės pasiūlyti šiems vaikams tokią ugdymo paramą, kokios jiems reikia.

Svarbus integracinio švietimo tikslas – suteikti visiems mokiniams tinkamą ugdymą, kuris skatintų ir stiprintų socialinį dalyvavimą.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Augant paprastose mokyklose besimokančių specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių skaičiui, mokykloms tenka užduotis parengti šiems mokiniams kokybišką ugdymo programą ir skatinti jų socialinę integraciją. Tai sudėtingas ir daug apimantis uždavinys, ypač kalbant apie mokinius, turinčius elgesio problemų ar protinę negalią. Tenka rengti specialiuosius mokinio ugdymosi poreikius atitinkančią specialią ugdymo programą, pagal kurią šį mokinių būtų galima ugdyti klasėje bendrai su kitais mokiniiais. Integracinį švietimą neretai trukdo įgyvendinti išteklių, patirties ir personalo stoka.

Nors pradinio ugdymo srityje integracinio švietimo ir specialiųjų poreikių turinčių mokinių integracijos klausimais jau nuveikta nemažai, to nepasakysi apie vidurinį ugdymą. Viena iš kliūčių – sudėtingesnė vidurinių mokyklų organizacinė struktūra, pavyzdžiui, didelis ugdymo procese dalyvaujančių įvairių dalykų mokytojų skaičius ir egzaminų reikalavimai. Dėl šių organizacinių keblumų daugelis mokyklų ir mokytojų nenori priimti specialiųjų poreikių turinčių paauglių. Tam tikros įtakos čia turi ir mokytojų įsitikinimai bei nuomonė apie tai, kas šiems mokiniams būtų tinkama (Boswinkel ir van Leeuwen, 2008).

2.3.2. Pagrindinės integracinio švietimo realizavimo priemonės ir priemonės, padedančios padaryti švietimo sistemą atviresnę

Kaip jau minėta ankstesniame skyriuje, svarbi atviresnio švietimo kūrimo priemonė yra ugdymo programų rengimo patirtis ir mokyklų turimi ištekliai. Dažnai kaip svarbios integracinio švietimo realizavimo priemonės yra minima vadovavimas, mokyklų vadovybės, tėvų ir pačių mokinių dalyvavimas, parama (vidinė ir išorinė), lanksti ugdymo programa ir pedagoginio personalo noras, žinios ir įgūdžiai (van Leeuwen, 2007). Siekiant gerinti gebėjimų ugdymą mokyklose, reikia visapusiškų paramos programų, kurios skatintų ir mokytojų, ir ugdymo programų, ir mokyklų tobulėjimą.

Be gebėjimų ugdymo, svarbu gerinti žinias apie atitinkamas ugdomasias paramos strategijas mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. Atlikta daug tyrimų apie mokinių specialiuosius poreikius, o kokios įtakos pedagogine prasme jie turi ugdymo programų rengimui, tyrinėta kur kas mažiau. Būtina paieškoti veiksmingų, įrodymais grįstų strateginių metodų, kaip teikti paramą šiems mokiniams. Būtina kurti bendrą žinių bazę, kuria galėtų naudotis ir mokyklos bei mokytojai. Vis dėlto sudėtinga bendrus naujausios žinių bazės rezultatus panaudoti įvykdomiems, veiksmingiems ir konkretaus pobūdžio mokykloms tinkamiems strateginiams planams parengti (praktika grįsti įrodymai). Todėl rekomenduotini moksliniai tyrimai ir plėtra mokymo praktikos srityje (žr. van den Akker, Gravemeijer, McKenney ir Nieveen, 2006).

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Svarbi priemonė, padedanti užtikrinti visų besimokančiųjų integraciją, yra vidinis ir išorinis mokyklų ir kitų susijusių regioninių organizacijų (sveikatos priežiūros, socialinio aprūpinimo įstaigų, mokslinių tyrimų institucijų) bendradarbiavimas. Kadangi mokyklos ne visada turi reikiamą personalą, išteklių ir patirties, kad galėtų visiems mokiniams teikti reikiamą paramą, pastangų telkimas laikomas būtina ir našia integracijos didinimo priemone. O žinių ir gerosios praktikos mainai padės kurti bendrą žinių bazę.

Be to, integracinio švietimo plėtojimui turi įtakos ir mokyklų finansavimo pobūdis. C. Meijers (1999) atliktas specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių švietimo finansavimo tyrimas atskleidė, kad tiesioginėmis sąnaudomis grįsta finansavimo sistema, kuri veikia principu „kuo daugiau mokinių specialiosiose mokyklose, tuo daugiau lėšų skiriama“, lemia prastesnę integraciją, didesnę skirstymą ir išlaidų augimą. Tačiau ir su mokiniu susietas biudžetas turi savų trūkumų. Būna, kad paprastos mokyklos pageidauja priimti specialiųjų poreikių turinčius mokinius (ir jų atsinešamą finansavimą), bet pirmumą teikia tiems mokiniams (ir jų biudžetui), kuriuos galima lengvai integruoti. Tyrimo išvada – patraukliausias finansavimo modelis, padėsiantis įgyvendinti integracinį švietimą, turi būti griežtai decentralizuota finansavimo sistema, pagal kurią lėšos specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams remti būtų skiriamos vietos valdžios institucijoms (savivaldybėms, apskritims, mokyklų grupėms). Nyderlanduose diskutuojama apie būtinybę dabartinį su mokiniu susietą biudžetą pakeisti alternatyviu finansavimo modeliu.

2.3.3. Priemonės, padedančios užtikrinti lankstesnę švietimo sistemą mokslų nebaigusiems asmenims

Nyderlandų švietimo sistemoje įgyvendintos kelios priemonės siekiant suteikti papildomų ugdymosi galimybių pirma laiko mokyklą palikusiems asmenims, neįgijusiems tinkamo išsilavinimo. Siekiant paskatinti mokyklą pirma laiko palikusius asmenis įgyti atitinkamo lygio kvalifikaciją, privalomojo švietimo terminas neseniai buvo pailgintas iki 18 metų amžiaus. Kaip jau minėta 2.1.3 skyriuje, jaunesni nei 18 metų amžiaus jaunuoliai, neturintys pagrindinės kvalifikacijos pažymėjimo, privalo lankyti mokyklą. Šios politikos tikslas – užkirsti kelią mokyklos metimui ir parengti jaunuolius darbo rinkai.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Vyresni nei 18 metų amžiaus asmenys, kuriems mokytis pagal vidurinio ugdymo programą sekasi nepakankamai gerai, gali mokytis pagal platesnės ir individualios paramos programas (VAVO). Šiose programose siūlomas lankstesnis mokymosi laikas negu įprasto ugdymo programose (pavyzdžiui, galima mokytis vakarinėse klasėse) ir yra dėstoma pagal suaugusiųjų mokymo principus. Kai kuriais atvejais VAVO programas leidžiama rinktis ir 16–17 metų amžiaus jaunuoliams, kuriems sunku mokytis pagal įprastą vidurinio ugdymo programą.

Pareiga toliau mokytis ir įsidarbinti dar labiau pabrėžiama naujausiose įstatymų pataisose. Įdiegus šias pataisas, jaunesni nei 27 metų amžiaus asmenys, neturintys pagrindinės kvalifikacijos (2 lygmens MBO) pažymėjimo ir niekur nedirbantys, neturi teisės gauti bedarbio pašalpos. Vietoj to savivaldybės privalo pasiūlyti jiems galimybę įsidarbinti arba toliau mokytis. Jei šio pasiūlymo atsisako, jaunuoliai negauna jokių pašalpų. Išimtis taikoma tiems asmenims, kurie negali dirbti ar mokytis dėl negalios arba vienišosios tėvystės. Šios politikos tikslas – kovoti su nedarbu ir stiprinti jaunuolių socialinę bei ekonominę padėtį.

Siekiant atsižvelgti į individualius mokinių poreikius ir padėti, siūloma vis daugiau lanksčių programų, padedančių suderinti mokslus ir darbą. Profesinio mokymo srityje akcentuojamas praktinis mokymas ir galimybės derinti mokslą su darbu, taip pat mokytis dirbant ir atlikti gamybinę praktiką profesinio mokymo srityje. Kyla tam tikrų sunkumų paskatinti moksleivius, baigusius ikiprofesinio vidurinio ugdymo programą (VMBO), tęsti mokslus profesinėje mokykloje (MBO). Kadangi šios dvi ugdymo sritys yra skirtingos struktūros, o ugdymas vyksta skirtingose institucijose ir vietose, mokiniams sudėtinga pereiti iš pirmosios srities į antrąją. Siekiant palengvinti šį perėjimą, pradėtos steigti mokyklos, kuriose dėstoma ir VMBO, ir MBO programa. Be to, imtasi daugybės su orientavimo ir konsultavimo paslaugomis vidurinio ugdymo ir profesinio mokymo srityje susijusių iniciatyvų, kurių tikslas – skatinti ir orientuoti moksleivius renkantis mokslo ir profesijos kryptį.

Be to, skatinamas mokymasis visą gyvenimą, aukštojo mokslo ir suaugusiųjų mokymo institucijose sudarant palankias sąlygas mokytis neakivaizdiniu ir (arba) nuotoliniu būdu.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

2.4. Mokiniai ir mokytojai

2.4.1. Mokymo ir mokymosi metodai, padedantys gerinti ugdymosi galimybes visiems

Mokyklos ir mokytojai privalo teikti mokiniams tokį ugdymą, kuris atitiktų jų ugdymosi poreikius. Švietimo inspekcijos nuomone, mokyklos užtikrina ugdymą, kuris pakankamai atitinka mokinių poreikius. Remiantis požiūriu, kad mokytojai geriausiai išvelgia mokinių poreikius ir gebėjimus, švietimo politika mokykloms suteikiama daug laisvės spręsti, kokius mokymo ir mokymosi metodus pasirinkti. Dėl šio autonomiškumo mokyklos ugdymo programas rengia skirtingai. Yra tendencija siūlyti mokiniams labiau diferencijuotas užduotis, kurioms įveikti tenka pasitelkti savarankiškumą ir aktyvumą. Naujoviškos mokyklos ugdymą stengiasi orientuoti į mokinių poreikius ir interesus ir kiek tik įmanoma daugiau dirbti su mokiniais individualiai (SLO, 2008). Tačiau daugelis mokyklų ieško galimybių ugdymą diferencijuoti pagal labiau įprastas visos klasės mokymo formas. Mokiniais, kuriems reikia daugiau paramos, kad suspėtų su visos klasės mokymosi tempu, teikiamas atsilikimo išlyginimo mokymas ir papildomas mokymas. Pagal svorio koeficientų sistemą mokyklos gauna papildomo personalo ir išteklių, kad galėtų suteikti šiems mokiniams reikiamą paramą. Specialiųjų poreikių turinčių mokinių atveju pagrindinės mokyklos gali pasinaudoti su mokiniu susietu biudžetu ir organizuoti jiems papildomą specialistų iš specialiųjų mokyklų (pavyzdžiui, „keliaujančiųjų“ mokytojų) pagalbą. Be to, vis dažniau laikomasi nuomonės, kad ir gabiems mokiniams reikia papildomų užduočių siekiant išlaikyti jų motyvaciją ir sudaryti sąlygas realizuoti visas galimybes. Gabiems mokiniams siūlomi trys strateginiai metodai: spartinimo, įvairinimo ir plačios ugdymo turinio įvairovės.

Mokykloms suteiktos autonomijos srityje imtasi tam tikrų priemonių siekiant užtikrinti ir didinti atskaitomybę ir gerinti mokinių mokymosi rezultatus. Neseniai parengti bendri visų švietimo lygmenų mokinių raštingumo ir skaičiavimo įgūdžių standartai. Jais nustatyti 12, 14, 16 ir 18 metų amžiaus mokinių siektini kalbos (olandų) ir matematikos mokymosi rezultatai. Šiuo metu mokinių raštingumo ir skaičiavimo įgūdžių gerinimas yra svarbus švietimo politikos tikslas.

Kitas žingsnis – specialiųjų mokyklų pagrindinių tikslų suformulavimas. Remiantis paprastoms mokykloms nustatytais pagrindiniais tikslais, buvo sudaryta tikslų grupė ir nustatytos svarbiausios specialiųjų mokyklų mokinių ugdymo gairės. Pagrindiniai specialiojo ugdymo tikslai dar turi būti patvirtinti.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

2.4.2. Ugdymo programų kūrimas ir mokinių įvairovė

Mokyklos turi didelę laisvę rengti mokymo programą taip, kad ji aprėptų visus toje mokykloje besimokančius mokinius. Pagrindinis ugdymo turinys, kurį turi siūlyti mokyklos, yra nurodytas 58 pagrindiniuose pradinio ir žemesniojo vidurinio ugdymo tiksluose. Šiuose tiksluose bendrų rekomendacijų forma apibrėžiamas pagrindinis ugdymo turinys, tačiau nėra detalių nurodymų, kaip jį reikėtų pateikti. Taigi mokyklos gali savo nuožiūra rinktis mokymo ir mokymosi veiklą, atsižvelgdamos į mokinių poreikius. Kalbant apie ugdymo trukmę, yra nustatytas minimalus mokymo valandų skaičius per metus. Kiek konkrečiai valandų reikia skirti vienam mokymo dalykui ar mokymosi sričiai, nenurodyta. Kaip paskirstyti valandų skaičių, mokyklos gali spręsti pačios, atsižvelgdamos į mokinių poreikius ir gebėjimus. Tačiau jos turi siekti visų pagrindinių tikslų. Švietimo inspekcija tikrina, kaip mokyklos įgyvendina pagrindinį ugdymo turinį, nustatytą pagrindiniuose tiksluose.

2.4.3. Parama mokytojams

Švietimo inspekcija padarė išvadą, kad Nyderlandų mokyklų mokytojai gerai pasirengę teikti ugdymo paslaugas ir tai daro kokybiškai. Mokymosi rezultatai patenkinami, o gyventojų išsilavinimas gerėja. Nors daugelis mokinių mokosi pagal savo galimybes, jaučiamas poreikis teikti didesnę paramą prastai besimokantiems ir (arba) prasčiau, negu leidžia gabumai, besimokantiems mokiniams. Kalbant apie integracinio švietimo stiprinimą, mokymas atsižvelgiant į mokinių skirtumus yra sritis, kurioje mokykloms vertėtų toliau gerinti kompetenciją ir kelti kvalifikaciją.

Kitas sunkumas, su kuriuo susiduria mokytojai, yra didėjanti mokinių kultūrų įvairovė klasėse. Nors daugelis mokytojų tolerantiškai didėjančiam mokinių klasių daugiakultūriškumui, jie ne visada žino, kaip geriausiai susitvarkyti su mokinių kultūriniu heterogeniškumu. Čia mokytojai susiduria du dviem pagrindiniais uždaviniais: i) priderinti jų pasirinktą mokymo stilių prie imigrantų mokinių ugdymosi poreikių ir ii) stiprinti teigiamus tarpkultūrinius ryšius tarp mokinių ir taip rengti juos socialiniam dalyvavimui daugiakultūroje visuomenėje. Mokytojai ir mokyklos jaučia poreikį įgyti daugiau patirties šiose srityse (žr. 2.1.2 skyrių).

Dar vienas sunkumas paprastų mokyklų mokytojams – didėjantis specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių skaičius klasėse. Tiems mokiniams, kurie turi galimybes suspėti ir geba mokytis pagal paprastos mokyklos ugdymo programą, gali būti teikiama papildoma parama pasitelkiant peripatetinę priežiūrą ir kitų specialistų pagalbą.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Dažniausiai tai – mokiniai, turintys nedidelių regos ar klausos sutrikimų, jie paprastai sėkmingai integruojami į paprastas mokyklas ir jais čia tinkamai pasirūpinama. O štai elgesio problemų ar protinę negalią turinčių mokinių ugdomoji integracija ne tokia paprasta. Ji reikalauja iš mokytojų daug pastangų. Tai rodo tebevykstantis nedidelio masto tyrimas (van Leeuwen, Schram ir Cordang, 2008) siekiant išsiaiškinti, kaip mokytojai kuria ir įgyvendina specialiųjų poreikių turinčių mokinių ugdymo programas paprastose mokyklose. Šio tyrimo duomenys rodo, jog daugelis jame dalyvaujančių mokytojų mano, kad jų patirtis kuriant ir įgyvendinant ugdymo programas, specialiai pritaikytas protinę negalią turintiems mokiniams, nepakankama. Mokytojai abejojo savo sprendimų kokybe: ar darome tai, kas reikia? Ar darome tai gerai? Ar pavyksta patenkinti protinę negalią turinčių mokinių ugdymosi poreikius? Ar pavyksta patenkinti kitų klasės mokinių ugdymosi poreikius? Mokytojai pageidavo didesnio grįžtamojo ryšio ir svarstymo. Be to, jie mano, jog klasėje būtina papildoma parama, kad galėtų užtikrinti kokybišką šių vaikų ugdymą. Tai taikytina ir išorinei pagalbai. Parama mokytojams laikoma labai svarbia, nes mokytojai mano esą nepakankamai gerai pasirengę pasirūpinti šiais vaikais.

Tyrimas atskleidė sudėtingų problemų, su kuriomis mokytojams tenka susidurti integruojant specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius į paprastas mokyklas. Mokytojas vaidina svarbų vaidmenį rengiant ir tobulinant ugdymo programą, kuri atitiktų specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių reikmes ir kurią būtų įmanoma įgyvendinti klasėje, kurioje mokosi daug kitų mokinių. Tokios specialios ugdymo programos kūrimas ir įgyvendinimas reikalauja didelio žinių arsenalo, įskaitant išsamias žinias apie specialiuosius mokinio ugdymosi poreikius, ugdymo programos rengimo įgūdžius, mokymo dalykų išmanymą, žinias apie veiksmingus strateginius metodus, kaip pagerinti ugdomąją ir socialinę integraciją, organizacinę, pedagoginę, komunikacinę ir svarstymo kompetenciją. Kyla uždavinys surasti tinkamų būdų specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams užtikrinti tokį ugdymą, kokio jiems reikia, ir išanalizuoti, kaip būtų galima padėti mokytojams įgyvendinti šią sudėtingą užduotį. Tam reikalinga visapusiška paramos programa, kuri skatintų ir mokytojų, ir ugdymo programų, ir mokyklų tobulėjimą.

2.4.4. Atotrūkio tarp formaliosios ir neformaliosios ugdymosi aplinkos mažinimas

Pastaraisiais metais didelis dėmesys skiriamas bendruomenės mokyklų kūrimui. Remiantis bendruomenės mokyklų apibrėžtimi, savivaldybės, siekdamos gerinti mokinių ugdymosi galimybes, bendradarbiauja su mokyklomis ir kitomis socialinėmis tarnybomis (pavyzdžiui, policijos, sveikatos priežiūros, socialinio aprūpinimo tarnybomis), taip pat su sporto ir kultūros institucijomis.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistrai“.

Bendruomenės mokykla – tai mokyklą ir institucijas už jos ribų vienijantis tinklas, kuriame mokytojai ir kiti specialistai dirba išvien, kad padėtų mokiniams visapusiškai lavėti. Bendruomenės mokykla gali įsikurti atskirame daugiafunkciame pastate arba gali būti sudaryta iš kelių skirtingų organizacijų, veikiančių kaip tinklas ir įsikūrusių apylinkėje. Bendruomenės mokyklų skaičius sparčiai auga. Nyderlandų savivaldybės siekia iki 2010 metų bendruomenės mokyklų skaičių padidinti iki maždaug 1200.

Bendruomenės mokykla grindžiama idėja, kad mokymas, jaunimo priežiūra, sportas ir kultūra turi būti pritaikyti apylinkės vaikų ir jų tėvų poreikiams. Bendruomenės mokyklos tikslas – užkirsti kelią nepalankioms mokymosi sąlygoms, mokyklos metimui, mokymosi ir elgesio sunkumams ir stiprinti socialinę sanglaudą. Pradinėse mokyklose to būtų galima siekti priešmokykliniu ugdymu, socialiniu darbu, 4–12 metų amžiaus vaikų priežiūra po pamokų ir organizuojant pailgintos dienos grupes paaugliams, kuriose jie galėtų užsiimti sporto ir meno veikla bei projektais. Į veiklą galima įtraukti ir tėvus, siūlyti jiems kursus ir vaikų auklėjimo paramą. Vyriausybė suteikia daug laisvės imtis iniciatyvų vietos mastu ir priimti sprendimus. Bendruomenės mokykloms nėra nustatyta jokių nacionalinių taisyklių. Vyriausybė teikia paramą pagal subsidijų schemą ir skatina steigti šias mokyklas teikdama informaciją.

Kartu pasitelkiant švietimą, vaikų priežiūrą, sportą, kultūrą ir tėvų dalyvavimą, siekiama suteikti mokiniams daugiau galimybių lavėti ne tik per pamokas, bet ir po jų. Tikimasi, kad mokykloje pasiūlius plataus spektro programą mokiniams ir tėvams bus paprasčiau įsitraukti į neformaliojo ugdymo veiklą ir kad į šią veiklą įsitrauks daugiau tokių vaikų, kurie šiaip joje nedalyvautų. Šis dalyvavimas laikomas svarbia priemone didinti socialinį dalyvavimą ir sanglaudą ir suteikti visiems mokiniams lygias galimybes.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

3. Literatūra

Akker, J. van den, Gravemeijer, K., McKenney, S., & Nieveen, N. (2006). *Educational designresearch*. London: Routledge.

Advisory Council for Education (2007). *Presteren naar vermogen* [Achieving full potential]. The Hague: Advisory Council for Education.

Boswinkel, N., & van Leeuwen, A.B. (2008). *Doe maar gewoon* [Just be normal]. Enschede: SLO.

Central Bureau for Statistics (CBS). *Jaarboek onderwijs in cijfers 2008* [Yearbook educational statistics 2008]. Voorburg: Centraal Bureau for Statistics.

Derriks, M. Ledoux, G. et al. (2002). *Omgaan met verschillen. Competenties van leerkrachten en schoolleiders*. [Dealing with diversity. Competencies of teachers and school leaders]. Amsterdam : SCO-Kohnstamm Instituut.

Dijk, B. van, Slabbértje, A., & Maarschalkerweerd, A. (2007). *Koersen op het kind, groeistuipen in het speciaal onderwijs*. [Guiding the child, growth limits in special education]. Amsterdam: Operatie Jong.

Eurydice (2007). *Het Onderwijssysteem in Nederland 2007* [The Dutch Education system 2007]. Den Haag: Ministry of Education, Culture and Science.

European Agency for Development in Special Needs Education (2008). Available at <http://www.european-agency.org>.

Inspectorate of Education (2007). *The state of education in the Netherlands 2006/2007*. Utrecht: Inspectorate of Education.

Kloprogge, J. (2003), *Feiten en cijfers. Stand van zaken in de voor- en vroegschoolse education*. [Facts and figures. The status of early childhood education]. Utrecht: Sardes.

Leeuwen, B., van, Schram, E. & Cordang, M. (2008). *Samen ... (maar) op maat van de leerling* [Together ... (but) meeting the needs of the pupil]. Enschede: SLO.

McKenney, S., Letschert, J., & Kloprogge, J. (2007). Early childhood education in the Netherlands: the first steps. In: Cidree (2007), *Education to the 4 and 8 year old: redesigning the school entrance phase*. Brussels: Cidree.

Meijer, C. (1999) *Financing of Special Needs Education. A Seventeen Country Study of the Relation between Financing of Special Needs Education and Integration*. European Agency for Development in Special Needs Education. Middelfart: Denmark.

Ministry of Education, Culture and Science (2007). *Key Figures, 2003–2007*. The Hague: Ministry of Education, Culture and Science.

Sardes (2006). *Preschool education in the Netherlands*. Utrecht: Sardes.

SLO (2007). *Core affairs*. The Netherlands. Enschede: SLO.

Thijs, A., & Berlet, I. (2008). *Omgaan met culturele diversiteit*. [Dealing with cultural diversity]. Enschede: SLO.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.
Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkto Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

UNICEF (2007). *An overview of child wellbeing in rich countries*. Florence: UNICEF, Innocenti Research Centre.

Versta iš: Inclusive education in the Netherlands. SLO. Netherlands institute for curriculum development. Authors: Berthold van Leeuwen (SLO), Annette Thijs (SLO), Marjan Zandbergen (Ministry of Education, Culture and Science). 2008.

Vertimą finansavo Švietimo ir mokslo ministerija. Vertimo paslaugas pirkė Švietimo aprūpinimo centras. Vertimą atliko vertėjų biuras „Magistra“.

SLO

Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede
Postbus 2041
7500 CA Enschede
Tel. 053 484 08 40
Faks. 053 430 76 92
E. paštas: info@slo.nl
www.slo.nl

slo